За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля Народам! Воля Людині!

ВИЗВОЛЬНИЙ

ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Ч. 10 (49) ЖОВТЕНЬ 1951 РІК IV

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ
Суспільно-політичний місячник
Видає:
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

LIBERATION PATH
Published by the
UKRAINIAN PUBLISHERS Ltd.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ :
28, MINSTER ROAD, LONDON, N.W.2.

З М І С Т

1. ..... НІ СЛІЗ, НІ РИДАНЬ...
2. ..... „В НИНІШНІЙ СВЯТКОВИЙ ДЕНЬ УПА З ГОРДИМ ЧОЛОМ ГЛЯДИТЬ У МАЙБУТНЄ"...
3. І. Осипович ..... СВЯТО СВЯТОЇ ПОКРОВИ
4. А. К. ..... ТВЕРЕЗИМИ ОЧИМА
5. В. Россенко ..... МІЖ БІЛОЮ І ЧЕРВОНОЮ ЗІРКАМИ
6. Д. Отмар ..... МОСКОВСЬКА РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ
7. П. Карий ..... ДО ВОГОГА СЕНТИМЕНТІВ НЕ МОЖЕ БУТИ
8. М. Л. Суходоля ... ЯКИМИ МАЄМО БУТИ ?
9. А. Магома ..... З ІСТОРІЇ КАВКАЗУ
10. Д. ШАЛДІЙ ..... ЗА ПОБУДОВУ ДЕРЖАВИ, ЧИ ЗА ЗМІНУ ПРАВЛІННЯ?
11. Д. Труханівський З-ПЕРЕД ДЕСЯТИ РОКІВ
12. Спека ..... НА „ЗЕЛЕНИЙ КЛИН"
13. М. Маламай ..... ПІДСЛУХАНА РОЗМОВА...
14. І. В. ..... ПЕРШІ ВИСНОВКИ
15. ..... ПОЖЕРТВИ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ"
У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Річна передплата ... ... **18 ш**
Піврічна передплата ... ... **9 ш**
Тримісячна передплата ... ... **4 ш. 6 п.**
Ціна 1 примірника ... ... **1 ш. 6 п.**

В інших країнах — у перечисленні на валюту даної держави.

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

LIBERATION PATH

Рік вид. IV. Ч. 10 (49) ЛОНДОН, ЖОВТЕНЬ (OCTOBER), 1951 Ціна — 1 ш. 6 п.

Ні сліз, ні ридань...

Ні сліз, ні ридань, ні прокльонів,
Ні кволости дряхлих старців,
А нових сотень, батальйонів,
Твердих і незламних борців.

Єдиним могутнім девізом
Зітремо кордони збручів.
Держава — це кров і залізо,
Свобода — це вістря мечів!

Від Дону, Кубані й Кавказу,
До Тиси і Пруту ріки,
Слухняні одному наказу
Повстанські залізні полки.

В неволі Дніпро і Карпати,
Гартуйте серця, насталіть,
Іде Україна могутня,
Для волі майбутніх століть.

(З повстанських пісень)

„У нинішний святковий день УПА з гордим чолом глядіть у майбутнє..."

Осінню 1947 року, з нагоди п'ятиріччя постання УПА, нав'язуючи до стародавнього свята Українського Війська і роковин створення першої національної повстанської протинімецької групи „Остапа" на Поліссі, постановою Генерального Секретаріяту УГВР і наказом Головного Командира УПА ген. Т. Чупринки, визначено день Св. Покрови (14 жовтня) загально обов'язуючим Святом УПА.

У Зверненні до бійців і командирів 14 жовтня 1947 року, сл. п. ген. Тарас Чупринка пише:

„Бійці і командири УПА! Ви, що сьогодні у військових відділах боретеся проти большевиків, і Ви, що поповнили ряди революційно-визвольного підпілля, будьте свідомі, що п'ятирічна героїчна боротьба УПА і визвольно-революційного підпілля — це найбільш героїчна доба в історії України. Знайте, що такої геройської доби взагалі не знає історія людства. В тінь пішли прославлені герої Термопілів. На героїзмі УПА і визвольно-революційного підпілля будуть виховуватися нові українські покоління. Боєць УПА, український революціонер заступить місце мужнього спартанця в історії людства. То ж свідомі будьте величі тієї доби, в якій Вам довелося жити і не посоромте повстанської слави, як не посоромили її ті, що вже від нас відійшли.

В нинішний святочний день УПА гордо погляньте на минулі п'ять літ і з пошаною спом'яніть усіх, що жертвою свого життя викували цю Нову Добу. В нинішний святковий день УПА з гордим чолом глядіть у майбутнє, що завершить визвольні змагання — перемогою".

З того часу проминуло знову чотири роки і вже дев'ятий рік Українська Повстанська Армія і українське визвольно-революційне підпілля продовжує безперервно визвольно-революційну боротьбу за визволення українського народу. Впали нові тисячні жертви, впав геройською смертю легендарний Командир ген. Т. Чупринка, впав др. Горновий і соткн іменних і безіменних героїв, але на місце їх прийшли нові борці, що сповняють Заповіти своїх великих Попередників.

Сьогодні в день Свята УПА Україна живе і бореться, вона непереможна так, як непереможні повстанські лави героїчної УПА і українського революційно-визвольного підпілля. Під покровом

Святої Богородиці йде надлюдський змаг з московсько-большевицькими наїзниками, іде боротьба, що має принести Україні волю, самостійність, суверенність і соборність.

Святкуючи Свято УПА на чужині, українська еміграція демонструє свою солідарність з Воюючою Україною, де бачимо зразки небувалого гарту духа, небудепного героїзму, надтхнення і віру в нашу перемогу.

Об'єднаний довкола визвольно-революційного руху — ОУН, УПА, УГВР, український нарід з гордістю глядить на свій пройдений шлях і з вірою ступає у велике майбутнє української нації.

СВЯТО СВЯТОЇ ПОКРОВИ

„Освічується небо і земля, церква світиться, всі люди веселяться, це ж бо Мати Божа з воїнством янгольським, з Йоанами Святими, Христителем і Богословом, з пророками і апостолами, непомітно вийшовши, молиться до Сина свого, просить помилувати людей слав'ящих той празник Покрови".

Так співає Церква в день Святої Покрови 14-го жовтня, того свята, що так сильно вкоренилося в звичаях українського народу, що стало якби національними святом на рівні з тими, які, як Різдво Христове, Великдень, Іван „Купало", перебравши ще поганські традиції, значить наше життя.

Ввійшло свято Покрови Божої Матери в життя українського народу ще в глибокім середньовіччю під впливом, як візантійської традиції, так, мабуть, і рецепцій з Заходу, де воно, хоч суто східнє і візантійське, знайшло відгук в домініканському ордені, якраз у тому з латинських монаших чинів, що відограв на Україні помітну ролю.

З часів козацьких культ Святої Покрови ще посилився, про що свідчать численні козацькі церкви Їй присвячені, з жовтневим відпустом і празником, де борці за українську правду били поклони і віддавали себе під захист Пресвятої Діви. Під тим впливом поглиблювалось містичне відчуття легенди і прив'язаність до цієї форми культу Божої Матери.

Бо ж, дійсно, в самому змісті культу Святої Покрови є сполучена любов до Матері Христової і віра в Її опіку. Вона ж нас покриває своїм материнським плащем, „чесним омофором покриваючи вождів і народ від усякої напасти", як каже літургія.

Східня Церква встановила святкування Святої Покрови в пам'ять чуда, до певної міри зв'язаного з Україною і українським морем, як не фактично то прийнаймні в часі. Згідно з нашими літописами і хроніками візантійських літописців в „865 р. під мурами Царгороду появилася „руська" фльота з 200 кораблів під проводом пануючого в Києві вікінга Аськольда та його товариша Дира, тоді ще поганів. Столиці і цісарству загрожувала велика небезпека. Тодішній патріярх царгородський Фотій, той саме, що перший намагався зірвати зв'язок з Римом, виніс проти ворогів на беріг моря велику святиню, яка переховувалася в бляхернському соборі — плащ Матері Божої, і з піснями і молитвами погрузив його в воду. Негайно зірвалася буря, море покрилося хвилями і піною, руські чайки і кораблі розлітались, як горіхові шкаралупини. Перелякані і вражені чудом русини не тільки занехали облоги, але Аськольд і Дир прийняли християнство і, вернувшись до Києва, побудували церкву св. Іллі".

Кільканадцять років після цієї події, за часів імператора Льва Філософа (886-912), людини безхарактерної і безвільної, інтриґанта і казуїстичного формаліста в справах науки й віри, боягуза, опанованого своїми фаворитами — знову загрожувала Царгородові небезпека арабської навали. Позбавлені проводу, розгублені греки цілковито впали духом. І однієї ночі в тому ж бляхернському соборі перед святими образами і реліквіями, захованими в вівтарі, молились два ченці — пізніші святі Андрій Еал і його учень Епіфаній — і побачили чудесну появу: Мати Божа в оточенні святих і янголів, заступаючись за греків і імперію, покривала їх своїм плащем, даючи їм непереможний для невірних сарацинів, захист. Вийшовши

з церкви, переказали вони своє видіння імператорові, воякам і народові, які скріпли духом, набрали відваги, мужности, пішли в бій і прогнали поганців.

Встановлений після цього культ Покрови Богородиці, що двічі врятувала своїм „омофором" Царгород, перейшов на Україну і сполучав у собі пам'ять про Аскольдове навернення і містичне пересвідчення, що Богородиця пригортає вірних до свого Пречистого Серця, дає лицарям християнським „у праведнім бою" свою могутню опіку.

„Накрий нас, Богородице, чесною Твоєю покровою і вибав нас від всякого лиха" — як каже літургія — може бути цією молитвою в тяжкі дні боротьби, які переживає наш нарід, ще піднесе наші серця в „праведному бою".

Нагадує нам Свята Покрова наше бурхливе море, по якому плавали наші предки, коли з Олегом прибивали па воротах Царгороду його щит, під Кафу й бусурманську Синопу, здобуваючи турецькі галери, дозволяє спрямовувати нам зір у недалеке, дасть Бог, щасливе майбутнє. Це море, як каже Д. Донцов, „наше море, якого побережжя довжиною перевищає побережжя всіх інших, осілих над Чорним морем, народів. Море, з яким для ні одного іншого народу не сплелося стільки спогадів героїчної боротьби за національне існування від провесни нашого історичного буття, через часи великого Києва і козацьких чайок, аж до останніх часів — воно відкриває для нас направду великі перспективи".

І ці „перспективи" нагадують нам західній культ Святої Покрови, запроваджений Св. Домініком де Гузман (1170-1221), основоположником Ордену Домініканів, який уже на початку XIII віку мав в Україні своїх представників, ініціятором відомої, суто лицарської молитви на чотках, символічних трояндах, святкування Матері Божої Рожанцевої.

Тому зрозумілим є рішення УГВР, найвищого органу фактичної національної влади в Україні, яка Святом Української Повстанської Армії назначає день Святої Покрови. День цей є зв'язаний з віковою традицією, запозиченою з Царгороду, прийнятою в Римі, ославленою на нашому морі, оживленою козацькою побожністю на Запоріжжю, збереженою на численних козацьких образах до наших часів і всіх нам дорогою.

І тому в боях український повстанець, що бореться з пекельними силами, що саме існування Бога заперечують, вірить, об'єднаний з цілим народом-мучеником у спільній молитві, в захист і опіку Пречистої Діви: „Обрадована радуйся, з Тобою Господь, подай світові Милость велику Твою, миру Покрову".

І, Остикович

ТВЕРЕЗИМИ ОЧИМА

В нашій визвольній боротьбі треба пам'ятати, що важне не тільки те, що про нас думають, а важне особливо те, що ми самі про себе думаємо. Думки інших ми повинні знати для того, щоб успішно боротись за здійснення власних стремлінь. При цьому, треба також постійно мати на увазі, хто має боротись за наш національний ідеал: чи сам наш нарід, чи хтось інший, на кого ми покладаємося.

Порушення першої засади, тобто, якщо ми орієнтуємося на думки інших про нас, неминуче призведе до того, що ми станемо не суб'єктом власної думки, волі і чину, а рабом бажань і волі інших народів. А в наслідку, будемо жалітись і нарікати, що вони, інші народи, не зробили цього, чого обіцяли та поступили зовсім не так, як ми думали.

Порушення другої засади, тобто, якщо ми дозволимо комусь боротись за наш національний ідеал, неминуче призведе до того, що він, отой „хтось", виборе на нашій землі не наш, а таки свій національний ідеал, бо кожна людина й кожний нарід творить тільки свій власний світ, на свій образ і подобу. Життя — це вічна боротьба людських одиниць і їх природно-історичних сполучень —

націй за якнайповніше себевиявлення і самоствердження. Це боротьба за свободу виявлення на всю повноту своїх творчих здібностей і закріплення їх у матеріяльних і духових цінностях, відповідно до своїх смаків і вподобань, відповідно до свого розуміння способу життя, до своїх прагнень і хотінь.

Успіх нашої визвольної боротьби в значній мірі залежить від того, що думають народи вільного світу про Росію. Якщо їхні думки щораз більше зближаються до наших, то є надія, що вони будуть нашими союзниками в боротьбі проти Росії. В цій боротьбі і вони, і ми, могли б з однаковим правом сказати: ,,За нашу і вашу свободу''. Бо вони осягнули б свою національну ціль: позбулися б назавжди загрози російського імперіялізму, а ми осягнули б здійснення нашого національного ідеалу — створення незалежної Української Держави, яка фактом свойого існування гарантувала б союзникам, що російська імперіялістична аґресія більш не відновиться. Отже союзниками нашими народи вільного (або урямленого) світу були б не тому, що вони боролися б за наші цілі, а тому, що боролися б за свої власні цілі проти свого ворога — імперіялістичної Росії, яка є і нашим ворогом. І, власне, таких союзників бажає собі український нарід, а не таких, що боролися б за наші цілі, бо за них ми повинні боротися самі. Теоретично можливі і такі союзники, що допомогли б у якийсь спосіб боротися й за наші власні цілі, оскільки такі цілі вигідні й для них, а головне, оскільки така поміч не наражала б їх на небезпеку попсувати собі відносини з Росією. Але практично, такі відважні ідеалісти, що хотіли б боротись за українську державу — навряд чи знайдуться, це могли б хіба бути добровольці, а не цілі держави.

В основу наших прагнень і стремлінь треба завсіди покладати свої **власні сили**, свою **власну думку** і **волю.** Для нас більше важне, що ми самі про себе думаємо, а менше важне, що думають про нас, напр., американці. Вони могли б тут сказати, як Кузьма Прутков: ,,Хочеш бути щасливим, то будь ним''. Значить: хочемо ми бути самостійними, то будьмо ними, але воювати за наш національний ідеал ні вони, ні хто інший не будуть. Світ цікавиться тим, як ми самі боремось проти московського імперіялізму за своє національне визволення і нашим обов'язком є інформувати його про нашу боротьбу. Інша справа, як повинна виглядати ця інформація, бо від неї виходить оцінка в очах світу нашої боротьби. Річ в цьому, що нашу боротьбу світ виміряє не кількістю понесених нами жертв, страждань, наших благань і апелів, а кількістю вбитих нами ворогів, наїзників в Україні. І в цьому відношенні вони мають рацію. Бо велика кількість жертв з нашого боку може бути покажчиком нашої боротьби, але й може бути також покажчиком відсутности тієї боротьби. Бо якщо ті жертви впали в боях проти московських сучасних загарбників, то це має значення в мілітарних плянах потенціяльних наших союзників при оцінці ними нас, як партнера на випадок війни з Росією. Однак, якщо це були пасивні жертви російського терору, то інформація про такі жертви важна тільки для створення опінії Заходу про варварство Росії і співчуття для нещасних жертв. Але сама оцінка бойової вартости народу, що так пасивно гине, буде негативна, тому як партнер у боротьбі проти Росії такий нарід у розрахунок не входитиме. Він може бути врахований, як об'єкт при здійсновании їх власних чинів і замірів.

Щодо самих росіян, то ми повинні твердо триматися засади, що не те важне, що думають росіяни про Україну, а важне те, що думають українці про Росію. І коли сьогодні загрожений світ гарячково цікавиться розгадати російського сфінкса, то не росіяни повинні виступати перед Заходом експертами в російських справах, а українці і інші поневолені Росією народи повинні доставити Заходові цих експертів в російському питанні. Не росіяни мають розказувати Заходові самі про себе, а ми повинні розказати Заходові про росіян. Не росіяни повинні мати закордоном інститути по вивченні російського питання, а ми повинні творити такі інститути з представників кращих наукових сил усіх поневолених Росією народів.

Усі російські партії, що є на еміграції, твердо додержуються засади збереження цілости російської імперії щонайменше в межах до 1939 р. Всі вони стоять на платформі ,,Освобожденія Народов Россії''. В ці слова треба вдуматись і не легковажити їх, бо вони по суті не менш хитрі і підступні, ніж зрадлива ленінська формула про ,,самоопределєніє вплоть до отдєлєнія'' і можуть мати для нас такі ж самі, або й ще гірші на-

слідки. Росіяни збираються визволяти не російський нарід, але ,,народи Росії'' і чи треба ще більшого глуму, який практично кристься в цих словах? Росіяни, що століттями поневолювали і гнобили ті власне ,,народи Росії'', тепер збираються їх ,,визволяти'' від цих же самих росіян, лише червоних, і саме тепер, коли заіснувала загроза, що ті народи можуть звільнитися від московсько-большевицького імперіялізму. Від кого хочуть ,,визволяти'' росіяни ,,народи Росії''? Від Росії? Та ні! Від ,,большевизма''. Виходило б, що поневолені народи не загрожені російським імперіялізмом, але заражені ,,большевизмом'' аж до такого ступеня, що сам російський нарід мусить нас ,,визволяти'' від большевиків, тобто очищати від большевизму нашу територію і знову ,,перевоспітивать'' нас, на цей раз уже не ,,в большевіцком духе'', а в ,,демократіческом''. Так Москва руками й устами сьогоднішньої російської еміграції обманює цілий світ, щоб у випадку розвалу російської червоної імперії відновити знову ж російську білу імперію. Колись, коли російська імперія була в небезпеці і валилася під ударами національних революцій поневолених народів, на зміну Керенському, рятуючи імперію, прийшов Ленін і Сталін, сьогодні, коли знову назріває доба національних революцій і розвалу російської тюрми народів, на зміну Сталіну спішить на поміч знову Керенський, щоб рятувати російську імперію від розвалу. Сьогоднішній большевизм, це ніщо іншого, а необмежений російський імперіялізм, російський патріотизм і шовінізм, що виходить за межі російської території і накидає свою волю іншим народам, що живуть на сусідніх із російською територіях. Большевизм — це одна із форм російського імперіялізму і ось тепер російські закордонні імперіялісти в практиці, визволяючи ,,народи Росії' від большевизму, визволяли б їх від російського імперіялізму. Це здається безглуздям і абсурдом, але має свою чисту московську логіку. Цим безглуздям приховується дійсний реальний зміст формули ,,освобожденія народов Россіі от большевізма''. Дійсний зміст цієї московської формули стає ясний тільки для того, хто глибоко розуміє, що таке большевизм.

Чому росіяни поставили собі за ціль ,,визволення народів Росії'', а не російського народу? І тут є логіка. Бо росіянам нема від кого визволяти російського народу, бо ж його ніхто не поневолює, вони в цьому випадку можуть хіба бажати зміни уряду з червоного на білий, чи який інший, але це їх внутрішня справа. На російській території без особливої боротьби може пройти тільки зміна назви російської імперії і всі вчорашні большевики під цією новою назвою одностайно кинуться ,,визволяти'' інші народи, щоб не дати їм змоги самим визволитись і зажити самостійним і суверенним державним життям, чого так страшно боїться Росія. Не ,,народи Росії'' треба визволяти, а народи від Росії. Подібно, як колись визволялись не народи Туреччини'', а народи від турків. Це визволення проходило не в дружбі з турками, а в кривавій боротьбі з ними. Так і визволення від росіян може відбутися тільки боротьбою проти них.

Чому російська білоімперіялістична еміграція намагається очолити визвольні рухи поневолених народів СССР і приєднати до своєї концепції Західні потуги?

Бо тільки це дасть змогу Росії зберегти своє панування над поневоленими нею народами, та прикриваючись боротьбою проти ,,большевизму'', ,,бандитизму'', ,,фашизму'' тощо, зможе винищувати провідні національно думаючі елементи тих народів, що легко зробити в час воєнних дій, коли вони матимуть силу впливу при воєнних штабах, як дорадники Західніх збройних сил.

В другій світовій війні, як засіб для здійснення російських імперіялістичних плянів, виникла концепція Власова, що в гітлерівських кругах знайшла своє опертя і визнання. Ця сама концепція є актуальна й сьогодні, бо хоч не стало опертя на гітлерівський режим, вона вспіла однак знайти його в деяких кругах західнього світу. Але концепція Власова особливо загрозливою є не на еміграції, а в самому СССР, бо її легко можуть прийняти всі совєтські росіяни, всі члени партії й уряду, а навіть члени політбюра, якщо тільки невдала війна загрожуватиме розвалом російської імперії на самостійні національні держави. Цю концепцію можуть прийняти також усі неросійські комуністи, бо тільки вона дасть їм змогу уникнути заслуженої кари від рідного народу. Не приймуть її лише Сталін та декілька десятків його соратників з політбюра та

НКВД, і то лиш тому, що їм не повірять, а також треба буде когось покарати на судовім процесі за всі злочини, доконані Росією. А що цих злочинів найбільш доконано в Україні, то і самих злочинців шукатимуть серед українців, тим більше, що шукатимуть за ними самі дійсні злочинці — росіяни. Всі видатніші українські комуністи в першу чергу відповідатимуть за гріхи ,,старшого брата'', якому вони так вірно служили і завдяки якому стануть перед суд за його ж гріхи. Росіяни своїх комуністів не видадуть міжнародному судові, бо росіяни не мали від них ніякого зла, так, як не мали німці від своїх нацистів. Російські комуністи для росіян — це їх народні патріоти.

Це не є якесь понуре згущування фарб, а цілковито реальна одна з найгірших можливостей, усунення якої залежатиме тільки від наших власних сил. А це можливо буде зробити, якщо змальований понурий образ подій не впаде на нас несподіванкою, а буде нами засделегідь передбачений і врахований. Ми всі були свідками непросвітньої глупоти німецької політики на Україні в останній війні. Вона для нас в більшості була несподіванкою, тим більше, що німці, один з найкультурніших в Европі народів і близький сусід російської імперії, мусіли б краще розумітись у питаннях Сходу Европи. Однак, так не було.

Які ж є підстави думати, що далекі англосакси виявлять більше зрозуміння тих справ? Хіба ж ми не є свідками політичних джунґлів серед англо-американського світу в справах Східної Европи? Це, що тепер з'являються багато розумних поглядів на російське питання, ще не значить, що ці погляди взяли верх. Вони ще занадто нові й не мають традиції та глибокого коріння в масах і в політичних кругах англійського і американського народів.

Коли у випадку війни прийде в рух уся велетенська державна машина, то вона силою інерції може з'їхати на шлях традиційних уявлень цих народів про росіян. Особливою небезпекою буде ота споконвічна симпатія до росіян і повсякчасна готовість, навіть посеред дороги замиритись із ними. Доказ цього бачимо в Кореї. Як слушно сказав уже один з наших видатних публіцистів: між Америкою і Росією завжди існує якась невидима 38-ма паралеля, на якій вони все готові замиритись, не доводячи війни до кінця. І це може трапитись не тоді, коли для Америки передбачатиметься невигідний кінець війни, а тоді, коли для Росії не буде корисно далі провадити війну. Якщо навіть відкинути можливість замирення посеред дороги з большевицькою Росією, то можливість замирення з Росією, в якій прийшов би переворот власовського типу, є цілком реальна.

Очевидно, що нам, як і всім поневоленим народам, **треба буде попередити хід подій** і постановити воюючі сторони перед **доконаним фактом створення власної державности і власних збройних сил**, ще заки прийшло б до перевороту в Росії і замирення воюючих сторін. Бо після такого замирення, світ може дивитись на нашу боротьбу за визволення, як на внутрішню російську справу, або як на вияв якогось хаосу, який мають ліквідувати самі росіяни, щоб установити лад і спокій. А ми знаємо, що означає російський ,,лад і спокій'', який стократно гірший від усякої війни.

Ця остання чаша, яку довелось би випорожнити українському народові, була б ще гірша за попередню. Розчарування може бути ще гірше як у сучасній Польщі або Кореї. Що така найгірша можливість може бути цілком реальна, доказом може бути твердження, яке не буду обгрунтовувати через його очевидну вірність, а саме: рузвельтизм з усією його політичною сліпотою й наївністю, що коштувала долі кількох колись вільних народів, є також типове глибоке американське явище, як і гітлеризм є типове й глибоко німецьке явище.

Якщо росіяни закордоном не проголошують ленінської формули ,,самоопределєнія вплоть до отдєлєнія'', то тільки тому, що вони добре знають оту психологію американців, яким більше до вподоби ,,народи Росії''. Бо російська еміграція в своїх плянах свідомо орієнтується на збройну силу Америки, а зовсім не на підтримку тих народів, яких збирається ,,визволяти''. Вона знає, що такої піддержки вона не матиме, за вийнятком тих, що самі схотять бути обдуреними. Опинившись розгромленими у війні, ослабленими й без допомоги сторонніх збройних сил, росіяни одразу можуть змінити власовську формулу на ленінську, або навіть на таку, яку ми самі собі бажаємо, щось у формі УССД.

В. РОСЕНКО

МІЖ БІЛОЮ І ЧЕРВОНОЮ ЗІРКАМИ

Кожному, мабуть, відомо, що собою символізує п'ятикутна червона зірка із серпом і молотом усередині, але не кожному відомо, що означає п'ятираменна американська зірка.

Сьогодні під червоною п'ятикутною зіркою перебуває сімсот мільйонів людей, що своїми раменами охопила ввесь світ. Мережево її тенет так майстерно плетене і так хитро пофарбоване, що в нього попадають не лиш люди з працюючих фізично верств, але навіть люди з інтелектуального світу, учені з дослідних інститутів атомової енергії, а щонайцікавіше і дивне, що в цю сітку

ТВЕРЕЗИМИ ОЧИМА

Цю зміну вони можуть зробити щей тут на еміграції, якщо б Західній світ, особливо американці, твердо стали б на принципі розподілу російської імперії.

Чому? Тому, що росіяни знають, що не важно під яким гаслом боротися, а важно хто буде боротися і переводити в життя здійснення цього гасла. Якщо гасла самостійности народів будуть здійснюватись самими тими народами, без участи росіян, це для росіян повна невдача. Якщо гасла самостійности народів будуть здійснюватись із участю або ще й провідною участю росіян, тоді для них отворений шлях до здійснення їх імперіялістичних цілей. Вони знову зроблять шіснадцять „самостійних республік" і всіма ними будуть самі керувати, як це вони роблять і сьогодні. Будуть це не якісь нові „демократичні" росіяни, а ті ж самі большевики, що були, бо інших росіян взагалі на світі немає, бо за зміною назви й формули не зміняється зміст і суть московського імперіялізму.

І саме тепер, коли російські кола, особливо Керенський, ведуть посилену акцію за збереження російської імперії, поневолені народи, особливо український, мусять скріпити свої сили до остаточної розгри за свої самостійні національні й суверенні держави.

А.К.

запльонтались достойники церков — патріярхи вселенської православної церкви та достойник англійської церкви — „червоний декан" д-р Джонсон.

Знаряддя праці — серп і молот на кремлівській червоній зірці символізують загибіль людству, подібно, як коса в руці кістяка символізує смерть людини. Для насичення кровожадної московської потвори кинуто в її пащу сімсот мільйонів людей, надіючись, що вона цією жертвою задоволиться і не жадатиме більше. Наївна надія Західнього світу дорого коштуватиме його.

Сьогодні Москва каже своїм під'яремним сімсот мільйонам людей, що головним їх ворогом є англо-американські імперіялісти, а з допомогою забріханої пропаґанди втовкмачує в голови своїх громадян, що в Кореї вояки ОН ґвалтують жінок, вбивають дітей і стариків. Послідовно, не вгаваючи, Москва намагається викликати серед підлеглих їй народів — ненависть і злобу до Західнього світу, а зокрема до англійців і американців. Одначе, є всі дані думати, що заледве чи вдасться їй, хоч би й з допомогою найбільше вирафінованої пропаґанди, вщіпити цю ненависть у душі поневолених нею народів. Не вагаючись треба прийняти, що все таки насиллям і терором Москва примусить ці народи служити гарматнім м'ясом для підбою і поневолювання нових народів і країв.

В країні білої зірки, з того часу, коли з'явилась примара червоної зірки, почався зворотний курс політики, спочатку нерішучої, половинчастої, невиразної, яка щойно останніми часами, наслідком аґресивного завойовницького наступу Москви, набрала здецидованого оборонного характеру.

Джон Фостер Даллес у своїй книжці „Війна чи мир" ст. 175, сьогоднішню міжнародню ситуацію порівнює з ситуацією 1942 р., „коли ми не думали, — як пише він, — як спасти нашу шию, але спасти свободу". І справді, рятуючи „загрожсну Німеччиною свободу", дали Москві сімсот мільйонів народу. Це дійсна політика „високого стилю". Здаєть-

ся, що навіть для сірої людини з нескомплікованим способом політичного думання було ясним, що коли б навіть німці дійшли до Уралу, чи навіть до Владивостоку, тобто знищивши большевизм у самій Московії, не являли собою потенціяльної мілітарної сили, бо їхня вся сила була в русі, динаміці, в сповільнюванні якої крилось джерело їхньої слабости.

Народна приказка каже, що коли хтось тебе ошукав перший раз — вина лежить на ошуканці, але коли ти дав себе ошукати вдруге — то цей раз завинив ти. Московська політика, так внутрішня, як і зовнішня, з давніх-давен є політикою обману, ошуканства, насилля й терору. Іншої політики Москва не знала й не знає, та рівночасно не вірить у реальне існування такої. Зовнішня політика кожного народу є тільки відображенням його внутрішньої політики, відзеркленням його внутрішньо-моральної суті. Московська політика для цього є клясичним прикладом і західнім політичним діячам, державним мужам, як здається, ці психологічні незмінні закони повинні б були бути відомі. Безпосередньо після закінчення другої світової війни Америка і цілий альянтський бльок, що був у союзі з Москвою проти Гітлера, провадив по відношенні до Москви політику повного виконування заключених з нею договорів у Тегерані, Ялті і Потсдамі. Десятки, а то й сотні тисяч людей, які вирвались були з-під совєтського ярма — силою, проти їх волі, були передані Москві на певну смерть і навіть масові самогубства бувших підсовєтських громадян не зупинили американську військову адміністрацію від депортації нещасних жертв. Командування виконувало наказ свого уряду так запопадливо, що навіть трупів вкидувалося до вагонів і відправлялось на схід. Все те робилось на те, щоб незабаром Москва, відслонивши своє правдиве обличчя, цинічно висміялась з наївного Заходу. Ofenix simplicitas. В такий „подиву гідний спосіб" Америка намагалась закріпити „дружбу" американського і совєтських народів, такою дорогою переконувала „свого союзника", згідно, зрештою, з наставленням американських політиків з президентом Рузвельтом на чолі.

Здавалося, що над світом запанував морок, в якому справляли перемогу п'яні від людської крови — червона і біла зірки. Сп'яніли від успіху американці, не запримічуючи большевицької петлі, що зависла над їхніми головами і протверезіли щойно тоді, коли почули лоскіт мотузка на власній шиї. Військова інтервенція в Кореї вже не була причиною, але тільки приключкою, оголосити вийнятково загрозливий стан для США і для цілого людства. А що історична відповідальність за витворений сучасний міжнародний стан й його наслідки лежать головним чином на Америці, що повністю провідні американські політики собі усвідомили, почався новий період у політиці США — направити за всяку ціну фатальні помилки, яких наробили „геніяльні політики", опутані червоною мафією „п'ятих колон". Сьогоднішня реальна загроза світові з боку московської тиранії постала, як наслідок останньої війни, а особливо американської політики з першої світової війни — погодити і поділити панування над світом білої і червоної зірок. Теперішня критична ситуація, яку переживає Захід — це передусім вина Америки, бо її політичні діячі не брали серіозно основне твердження Леніна про неминучість зудару московського комунізму з т. зв. „капіталістичним" немосковським світом і, що один з них мусить запанувати в цілому світі. Іншого виходу Москва не припускає. До цієї останньої збройної розправи Москва готувалась у минулому, до цієї остаточної боротьби гарячково готується і зараз, та для неї тримає в стані бойової готовости все населення, підчинивши війні всю свою економіку. Гасло „догнать" Америку було виголошене Москвою ще тоді, коли вироблялись у Тулі лиш самовари, але за короткий час вона встигла випродукувати і випробувати в Кореї свої найновішої конструкції літаки і танки, які в технічному відношенні викликають подив у самих американців.

Будучи економічно найпотужнішою державою, узалежнюючи від себе економічно решту, що знаходить поза впливами Москви, світу — США, крім т. зв. економічного імперіялізму, змагають до ідейно-політичного впливу в цих краях. Однак, тоді, коли економічно США, здається, є невичерпані — то в ідейній скарбниці, як, зрештою, самі американці признаються, відчувають велику потребу. „Ми потребуємо більше духа сьогодні. Коли б ми мали це, було б далеко більше шансів досягти реального миру. Без-

пека є вислідом не боягузтва, але великого зусилля і великої віри" (Д. Ф. Даллес „Війна чи мир" ст. 175.). Реальний мир по-американськи напевно розуміється, як реальна гарантія з боку Москви, що вона повністю задоволиться тим, що зараз має, відмовиться від своїх плянів панування над світом. На перешкоді цієї американської примирливости стануда Москва, що по своїй природі, мусить бути імперіялістичною, тієї гарантії не дотримала і дотримати не може. Відмовитись Москві від світового панування — це значить познімати з кремлівських веж рубінові п'ятикутні зірки, це значить самим москалям відмовитись від своєї історичної місії „визволителя людства", не виконавши свого основного і фактичного призначення.

В той час, як у своєму наступі на підбій світу Москва опирається в Европі і Америці на зденаціоналізовані елементи, яким чужа їх власна батьківщина-держава, а державні інтереси вони рішені продати за теплі місця, на яких їх посадять большевицькі комісари, а в колоніяльних країнах Москва використовує в своїх завойовницьких плянах національно-визвольні рухи, захоплюючи їх гаслом „самовизначення народів аж до відокремлення" — в той час Америка — країна християнської культури і клясичної волі індивідуума, аналогічно шукає собі опертя в різних здеморалізованих Керенських і Ко., а не у великих ідеалістів. Розв'язання української проблеми в рамцях т. зв. „демократичної Росії" — ми українці, рішуче відкидаємо, не тільки з чисто принціпових причин, але теж і тому, що вже переконались у минулому, що діялось на західніх українських землях, які належели до т. зв. демократичної Польщі. На власній шкурі відчули „демократичні методи" перманентних пацифікацій, Бригідок, Берез Картузьких тощо. Поневолені Москвою народи, а в тому числі і український нарід, свідомі того, що без розчленування російської імперії і побудови суверенних національних держав, суґеровані Америкою федерації і унії — є тільки формою нового поневолення. Федерації і унії можуть постати лиш із суверенних держав, коли на цю форму будуть скаладатись вигідні і сприятливі політично-економічні умовини, але першою з перших умов перед тим, заки прийметься цю, чи іншу форму федерації, чи унії, має бути повне усуверенніння всіх, з кого мала б складатись федерація, чи унія. Хоч аналогія не є доказом, але мимовільно насувається така думка, що між американською політикою федерацій і суверенними державами існує така подібність, як між колхозом і індивідуальними формами приватного господарства. Доки біла зірка не стане на правильний шлях, тобто на шлях розподілу російської імперії на окремі національні держави — доти їх політика не найде підтримки серед поневолених Росією народів і проблема миру на Сході не буде розв'язана.

Доба, яку ми переживаємо — це доба національно-визвольних рухів і революцій. Хто цього не розуміє, або для своєї вигоди не хоче розуміти — той живе поза часом історії, а на людях і народах, які роблять помилки, історія жорстоко мститься.

Московська політика русифікації Украіин

Колишній царський міністер — В. Шульгин, у колі своїх царських колеґ-міністрів, про українське питання висловився так: „Українці ані у сні, ані на яві не можуть погодитися з нашим твердженням, що вони є нарід російський. В їхній уяві Україна ніколи не може бути Московщиною. Для них не існує — Велика і Мала Русь. Богдан Хмельницький визволяв з неволі не російський, а український нарід... Одначе, якби навіть у майбутньому і створилася самостійна полуднево-російська держава і ця держава дасть власному народові свобідно розвиватися, то для мене, в такому разі, було б найкраще створення таки королівства Малої Русі, з королем на чолі... Чому? А тому, що король Малої Русі завжди договориться з імператором всеросійським, як, напр., договорилися німецькі королі з Гогенцолернами. Це в кращому випадку, бо коли впоїти в

український нарід, рівний по чисельності англійському, чи французькому, що він є окремою, не російською нацією, що він є народом самостійним, відрубним, а не російським, то цей нарід зробить страшне повстання і рознесе вщерть російську імперію. Бо ж цілком логічно: чи може жити самостійний нарід — несамостійним життям.

Я навмисне так різко ставлю питання, бо найголовніше для нас в українському питанні — утримати полуднево-російську людність у покорі, зробити з них росіян, та раз назавжди вімкнути їх у рамці великоруської імперії..."

Проблема української справи, яку потрібно було москалям розв'язати, дуже гостро стояла не лише у большевиків, але й у російських царів. Найголовніше для москалів було те, щоб не Київ, зі своєю старовинною високою культурою впливав на Москву, а навпаки — Москва на Київ. Москва все, Москва — центр і тому треба робити все, що Москва велить. Людина, в розумінні москалів, не може мати самостійної думки. А тому, що український нарід її має, він мусить бути поневолений, пригнічений, асимільований, злитий з російським. Так у свій час сказав Шульгин, а тепер таку саму політику стосують і московсько-большевицькі, чи інші великоросійські імперіялісти. Коли у москалів постала потреба закрутити голову українцям — вони запровадили „українізацію". Що крилося під плащиком „українізації" — ми знаємо добре. В справі „українізації" були навіть спеціяльні постанови з'їздів ВКП(б) та КП(б)У. Якраз оці постанови і запаморочують найбільше голови наших „хохлів"-землячків, які добачують у постановах з'їздів компартії якусь доґму, чи вірніше „непомильне вірую". „Дайте їм Шевченка, дайте їм мову" — говорили кремлівські ватажки, але... „нехай вони стануть совєтським народом". „Совєтський нарід" перетопить усі нації, перетравить їх, зробить, нарешті, одну велику російську націю, без національних меншин. Така була ціль большевиків увесь час, а міркування В. Шульгина були програмою їх дій. Та... не так легко було перетопити і перетравити український нарід. Бити з чола — небезпечно, бо „може статись страшне повстання". Тут треба діяти хитріше, підступно, уживаючи всю большевицьку майстерність брехні. А до цього москалі — великі „специ". Треба, нарешті, змінити саму вдачу, характер українця. Розрахунок простий: українську провідну верству-інтелігенцію — фізично знищити, селян сколективізувати, частину вивезти на Сибір, де вони самі погинуть, частину переселити до міст на виробництво, а туди надіслати „ваньок" і „стьопок", які спролетаризують селянство. Коли й це не поможе — зломити населення голодом, молодшу генерацію забрати в ремісничі школи, у червону армію серед москалів, а тих, які від батьків заразились „петлюрівщиною" — на Сибір. А в школи — піонерство, комсомол. Побільше перевертнів та українських соціялістів. Такий був в основному тактичний дієвий плян большевиків, який продовжував у новій формі стару царську політику на Україні. Застосовуючи терор, примус, пропаґанду, брехню, голосячи про „справжню вільність", демократію, про власну державу у вигляді УССР — большевики намагаються, таким чином, кожного українця вімкнути в активне політичне життя, змушують приймати участь у „керівництві виробництва", в побудові колгоспів, „вибирати" до рад та бути активістом економічно-політичного життя „совєтської спільноти". Така рафінована тактика давала змогу большевикам безпосередньо впливати на маси, керувати ними, контролювати їх та ницити всіх „відступників" і „єретиків". Такий шлях давав змогу большевикам відтягнути увагу поневолених націй від думки про самостійне життя, від боротьби за своє окреме національне існування. Голод, злидні, брехня і фікція участи працюючих мас у побудові „власної" держави УССР — найліпший спосіб тримати народи в неволі...

Москалі, розпочавши наступ на українське село, — „гніздо контрреволюції і українського націоналізму" — намагаються різними способами спрямувати всю увагу українського народу до міста, до індустріялізації, захопити її мафією величі, розмахом будівництва і т. д. Одначе, не дивлячись ні на пропаґанду, ні на хитрощі москалів, на їхні обіцянки — український нарід не піддався в своїй цілості большевицькому наступові. Націоналістичних ідей москалі серед українців не знищили. Але Москва і на це враховувала. Вона знала, що справжнє обличчя українця в умовах незносимого терору є завуальоване і, що при першій сприятливій нагоді, Україна покаже своє правдиве обличчя. Про це виразно сказав у своїй

промові Хрущов, що був делеґований на Україну ліквідувати наслідки всіх отих, у свій час, „славетних" ухвал з'їздів ВКП(б) та КП(б)У. Він каже: „Заспокоюватись не можна тому, що ворог (український націоналізм — Д.О.) ніколи, ні при яких умовах, не припинить провадити підривну роботу проти нашої держави. Ми, товариші, знищили досить таки багато ворогів, але у нас залишився ще їх прошарок. Не повинні нас заспокоювати ні оплески, ні привітання, ні одностайне голосування". Вслід за тим огорнула Україну нова хвиля терору. До вишукування „ворогів" і їх нищення вжито всього державного і патрійного апарату з НКВД на чолі. А все для того, щоб раз назавжди знищити оту загрозу для Москви з боку України.

Поруч з терором, Москва застосувала теж інші методи асиміляції, а саме, вплив „вищої" російської культури на культури поневолених нею народів, а в тому і на українську. Спеціяльно вишукуються впливи на творчість Т. Г. Шевченка, на українську літературу, науку, мистецтво, музику і т. д. Коли ж у якійнебудь галузі таких впливів годі дошукатись, тоді вигадується, фальсифікується, і немає нічого дивного, що історія України, яку большевики змушують вивчати в школах, уся викривлена, фальсифікована і брехлива. У тій історії українські князі — „велікіє русскіє князья", а запорожські козаки — „борци за велікую Россію" і т. д.

Коли ж на Україні русифікація, „українізація" і совєтизація не дали бажаних успіхів, тоді москалі висунули свій притаманний раніше великодержавний московський шовінізм, ставлячи питання рубом: хто не з нами — той проти нас. Нині вже москалі відтверто і без маски вступили з Україною в кривавий бій. І в цій боротьбі або Москва переможе, або Україна, і компромісових рішень бути не може. Наші „землячки", наші „тверезно думаючі" політики нехай не покладають надій на федерації, ні на соціялізм, ні на ідеї слов'янізму. У цій боротьбі немає жодного компромісу і Україна пішла сміливо на цей бій. Вона складає незчисленні жертви на вівтраті своєї свободи і державної незалежности, бо ці ідеї, за які бореться український нарід, є сильніші за смерть.

В ідеологічному змислі — Україна сьогодні випередила інші народи. Хоч націоналізм, як такий, зародився ще в Ірляндії, але ж він аж ніяк не був популярний на Заході і д-р Донцов перший з перших викристалізував і вичеканив український націоналістичний світогляд ще раніше, як він став пробивати дорогу на Заході. Колись Франція хвалилась тим, що вона є розсадником ідей. Так було десь у XVII-IXX ст. А нині Франція вже не є батьківщиною ідей, а конвульсійно борсається в обіймах ліберал-соціялізму.

Для людини, яка від уродження має духову шляхетність і інтеліґенцію, яка в своїй крові має ще від своїх предків демократичні заложення, яка належить і духом і єством до певної відрубної нації — свобода є річ самозрозуміла. Але ж поняття свободи є різне і воно наскрізь суб'єктивне. Одні почувають себе свобідними там, де інші невільниками. Отож свобода, ідеї якої на своїх прапорах виписав український національно-визвольний революційний рух, може бути лиш така, якою її розуміє український нарід і тільки у власній національній державі.

Треба підкреслити, що генеральна лінія Москви супроти України, чи то за царського режиму, чи зараз в УССР, чи на еміґрації, завжди була і залишиться незмінною. В часи визвольних змагань 1917-21 рр. Москва найжорстокіше нищила все, що було українське. Вона намагалась поставити між москалями і українцями знаки рівнання. Але коли це не повелося, московські імперіялісти перейшли до тактики маневрування, до відступів, щоб пізніше перейти до сильнішого наступу. Бувший генеральний секретар ЦК-КП(б)У С. Косіор (по національності — поляк) писав у 1937 р.: „Ми, Центральний Комітет КП(б)У, увесь час продовжували лінію на дальшу українізацію, а це, безумовно, зміцнило українську соціялістичну державність". Дальше Косіор подає статистичні дані зросту шкільництва на Україні, інтеліґенції, наукових сил і т. д., щоб, врешті, заявити: „Кращим показником цього є наша нова конституція УССР, в якій наші досягнення за цей період боротьби за соціялізм, за його побудову. Наша конституція є найкраща, найдемократичніша в усьому світі. В розділі II. ст. 14-тій конституції написано прямо: Українська Радянська Соціялістична Республіка зберігає за собою право виходу з СССР. Але ми впевнені і знаємо,

що ні один чесний совєтський громадянин УССР, ні один член КП(б)У, ніколи, навіть у думці, не помислить відірватись від великого братерського нам російського народу. Це не може статись навіть силою історичних фактів". Отже, Косіор зазделегідь попередив, що ніякої думки не може бути про вихід УССР зі складу СССР. Про те свідчать судові процеси на Україні і в Москві супроти українських націоналістів, які ставили за ціль відірвати Україну від Москви. Для Москви, хто б там не сидів, чи білі, чи червоні, страта України — це розвал імперії, загублення життьових джерел, занепад нації, тобто духова і політична смерть. Тому Москва після „українізації" та після різних московських намісників, як, напр., Затонський, Скрипник, Любченко, Косіор, Постишев, на Україні з'являється Хрущов, який настирливо і вперто, з московською жорстокістю, починає ліквідувати все, що ще не піддалося асиміляції. Цілком зрозуміло, що шляхом русифікації, москалі намагаються створити один російський нарід і це завдання передають у руки московським шовіністам-зайдам, бо до асимілянтів-перевертнів уже більше довіря немає. Вони їх більше не потребують, бо й перевертні можуть бути крамольниками, а москалі потребують свою власну владу, а не владу чужої нації. Тож тепер московська колоніяльна політика супроти України має за ціль зробити з українців психологічно пасивну, безвільну масу, для якої не можуть існувати якісь ідеї. Ідеї диктує москаль-господар, а покірливий раб мусить їм служити.

У 1941 р. москалі знову змушені були відступити від генеральної лінії, зробити тактичний маневр, щоб кинути маси українців у вир світової війни. Сталін дав навіть українцям фікцію держави і дозволив „ласкаво" утворити міністерство „закордонних справ" на чолі з землячком-малоросом Корнійчуком. Кремль загаласав, що українці є нащадки хоробрих запорожців, Бажан писав патріотичні вірші, дозволено на релігію (але не на УАПЦ) і т. д. Але рівночасно підвів голову російський шовінізм. Відродились Котузови, Суворови, Олександри Невські тощо. Десь там Сталін, щоб пустити блахмана, промирив, що і совєтський уряд може помилятись!?, коли раніше уряд і партія були непомильними. Але проголошуючи тост у зв'язку з „побєдоносним" закінченням війни, Сталін випив першу чарку за „велікий русский народ". Тим самим перед цілим світом Сталін дав своє офіційне благословення на російський великодержавний шовінізм, на російську чорносотенщину. В кут пішли всі нащадки козаків, патріотичні вірші і т. д. Уряд помилятися не може. Свобода, демократія — вигадка українського „контрреволюційного націоналізму". Зате Суворов, Іван Грозний, Петро І-ший — це „істінно русскіі людє". Замість інтернаціоналу — гімн „родінє". „Єсть один русский народ — од южних гор до сєверних морей". Ніякої України, ніякої відрубної української нації. Отже, знову ж шовіністичне російське — „нє било, нєт і нє будєт".

Наступ іде на всіх фронтах, як у СССР, так на еміграції. Наступ іде від Кремля — центру цього наступу — через Київ, Харків, Львів, Дрогобич на всі українські землі. „Виселити, винищити, убити, заслати, замордувати" — ось гасло Москви тепер супроти України. В цей протиукраїнський фронт увійшли всі російські реакційні сили, незалежно від барви і масти, чи то вони є комуністи, чи соціялісти (праві, чи ліві), чи то вони керенщики, чи абрамовичі. У цьому чорносотенному реакційному фронті знайшлися і малороси, перевертні, прихвостні, федералісти і т. д. У боротьбі всі засоби добрі — таке гасло Москви, бо коли дозволити думати українцям, що „вони нарід самостійний, відрубний, а не руский, то цей нарід зробить страшне повстання і рознесе вщерть всеросійську імперію" — в даному випадку СССР.

Дамазія Отмар

ПОШИРЮЙТЕ МАСОВО

єдиний в Европі український інформативно-політичний місячник англійською мовою

UKRAINIAN INFORMATION SERVICE

Замовлення просимо спрямовувати до

UKRAINIAN INFORMATION SERVICE

28, Minster Rd.

London, N.W.2.

П. КАРИЙ

До ворога сентиментів не може бути

Від Редакції: Статтю П. Карого „До ворога сентиментів не може бути" поміщуємо порядком обговорення нашої постави до московського імперіялізму і його носія — московського народу. Порушено тут також наші внутрішньо-українські відносини, що характеризуються передусім дією і ненавистю деяких українських емігрантських середовищ супроти українського національно-визвольного руху і тим самим шкодять українській визвольній справі, з чого користають московські імперіялісти.

Від віків уроїлося москвинам у голові, що світ може „врятувати" тільки одна Росія, тобто російський нарід „богоносець" і „миротворець". „Таке месіянство на неї покладено самою природою" — так говорять москалі у себе „на родінє". „Мы русскіі прізвані самім Богом владать, управлять і міріть мір" — так заявляє російська еміграція. З тих позицій москалі і роблять свій наступ на поневолені ними народи, чи то в СССР, чи на еміграції. Реальна можливість третьої світової війни, що нині вже фактично вирішена в політичних кулуарах великих потуг, примушує російську еміграцію до плянового скаженого наступу на всьому еміграційному відтинку проти всіх уярмлених ними народів, що опинилися на еміграції, а особливо і в першу чергу проти українців. Нині вже такий наступ іде розвернутим фронтом на всіх відтинках, при чому до вжитку, як зброя, притягнуті всі середники. „Срєдствамі борьби брєзговать нєльзя" — заявив у вузькім колі своїх однодумців ідеолог військово-національного союзу росіян в Арґентині — ґенерал Холмстон. „Ми повинні унешкідливити українських сепаратистів — наших головних ворогів, бо лише вони одні є найгрізніші наші вороги, які доведуть до того, що „єдіная-недєлімая" зникне з лиця землі" — такий є основний лейб-мотив проводирів союзу суворовців (чорносотенців) в Арґентіні. Для москалів „єдіная-недєлімая" — це „вірую", без якого москвин уважає, що загине, коли в нього відобрати. Без цього „вірую" москаль не може жити, бо ж це основа його імперіялізму. Російський імперіялізм виник з ненаситности, жорстокости, нечесности і авантюризму вищої московської аристократії та провідної верстви Московщини. Історичні досвіди показують, що провідна верства царської Росії — за словами самого російського вченого А. Салтикова — складається з різних чужинецьких елементів, що різними шляхами і в різні часи прибули в Московщину. "Історичне ядро московської боярської аристократії склала група родів, що прибули з Прусії під тиском Тевтонського Ордена. До них потім приєдналися князі Рюриковичі та князі Гедиминовичі (литовці). Навкола того ядра згуртувалися виходці з різних країн: Швайцарії, Прусії, Польщі, Угорщини, Норвегії та вихідці земель татарських, нагайських, азійських" — так пише безпосередньо сам москаль — учений Салтиков. Такий збрід став ядром — основою майбутньої російської аристократії, що крім пройдисвітства, авантюрництва, загарбування чужих земель, грабежі чужого майна — іншого не могла нічого робити. Ця провідна верства в засобах не розбиралася, „нє брєзговала срєдствамі", а засівши на „русском царском тронє" двигнула маси на загарблення чужих земель. А. С. Пушкін — з роду мурин — виправдав таке загарблення в своїх творах тим, що „всьо русскому мечу подвласть". Він же дослівно написав таке про поневолені Москвою народи: „Пасітєсь мірніє народи, вас нє пробудіт чести кліч! К чему стадам дари свободи, їх должні рєзать ілі стріч!" Отже, ясно — „їх лише різати або стригти". І стрижуть і ріжуть! Різав Петро І-ший, різав Грозний, стриг Тішайший, вішав Освободітель, Ніколай-палкін, а тепер це ж саме проробляє „вождь і учітєль" — теж зайда-грузин Сталін, який обсадив себе такими ж зайдами з чужих держав.—Москаль звик до панів. Без пана він не може, бо ж він звик бути або сам паном або хамом. Людиною він ніколи не був. Тургенів писав: „Главноє, чтоби у нас бил барін. Бил Яков — тєпер Сідор. В ухо Якову — в ногі Сідору" — бо москаль не може без „баріна". Один данський посол у Росії писав таке в своїх споминах про москалів: „З росіянами треба бути брутальним і гострим, бо іншої мови вони не розуміють. Усі москалі

мають одну загальну рису — лукавство". „Русская Мисль", що виходила в Берліні в 1929-му р. вмістила допись М. Горького під назвою „О русском крестянстве", де автор дослівно пише: „Русский крєстянін нєкультурен, жесток, азіят по своїм правам. Он з наслажденієм ізбивает своїх дєтєй і жену. В ньом сідіт дух раба". А проф. Ільїн пише, що москалі — це люди морально дефективні. Отже, немає потреби ще доводити про те, що російський імперіялізм — це психологічне явище росіян, без якого вони дихати не можуть. Ще в 1914-15 рр. із Москви ширились переконання, що Росія мусить сягати аж до Адріятичного моря, що треба звільнити Балкани від турецького ярма, а Чехія — фактично провінція Росії, хоч вона тимчасово відірвана від неї. Від таких концепцій московська еміграція ніколи не відмовлялась, а проф. емігрант Шмурило писав уже на еміграції, що „єстєсвєнніє граніци Россії лєжат у Чехії". Як бачимо, то тепер московські емігранти таки діждались того, коли здійснились їхні мрії і границі Росії-СССР лежать навіть не в Чехії, але ще далі поза нею. Відчуваючи, що революційний рух поневолених народів несе смерть московській тиранії, смерть російському імперіялізмові не лише в СССР, але й на еміграції — москалі-емігранти підняли нині скажену вовтузню, галас і крик про те, що „сепаратисти"-українці хотять вирізати і знищити всіх росіян, загарбати „іспоконь вєчніє русскіє зємлі", розподілити Росію і навіть засісти правити в самій Москві. „Середників у боротьбі не перебирати", — сказав генер. Холмстон — і не перебирають. Лише в Америці появилась провокативна заява аґента і провокатора Петра Яблоня-Ярового, як фашистівська російська газета в Аргентині „Суворовець" — негайно передрукувала всі „заяви" хама-юди Ярового й додала до них свої „правдиві коментарі". Газета не жалувала ані чорних фарб, ані отруйної слинявини, ані божевільних вигадок, що є так характерні й притаманні російській еміграції. Газета пише прямо, що „т. зв. вождь українців-сепаратистів, які зорганізовані в ОУН, С. Бандера вже від 1929-го року є на службі у большевиків", що „ОУН це є інспірація Москви на еміграції, а кожний українець-сепаратист — це большевицький аґент". Газета закликає уряди тих держав, де перебувають українці, члени ОУН, замкнути таких до концтаборів, засудити їх і навіть до певних осіб застосувати кару смерти. „Врагам свободной будущой России, врагам-агентам большевізма пощади бить не может" — така провідна думка писаними в газеті „Суворовець". Ще в попередніх своїх числах цей самий „Суворовець", а за ним і інші московські газети писали в один унісон, що: „На еміграції існує невеличка групка українців-самостійників, яка складається з галичан. Ця групка, об'єднана в ОУН під проводом якогось Бандери. Вони ведуть боротьбу за знищення Росії. Купка невеличка, але дуже загрозлива і існує за гроші большевиків, як їхня аґентура. Таким же аґентом є їхній головний провідник С. Бандера". Таку характеристику давали всі російські емігрантські газети українському революційному рухові, який вони плямили, як большевицька інспірація. Нині наш ворог ч. І на еміграції перейшов уже у відвертий наступ на українську визвольну боротьбу. Вони ніяких середників не жалують, щоб лише сплямити український націоналізм, його визвольну боротьбу за УССД. Щоб мати свої політичні акції в очах сильних світу цього, білі, чорні, брунатні емігранти-росіяни розписують у газетах, що в центральних областях СССР, тобто в Росії, існує величезний рух спротиву проти большевиків, але не проти Москви. Цей рух має свої збройні сили, які ведуть боротьбу з комуністами за нову матушку-Русь від північних до південних морів СССР. У своїй писанині емігранти чорним на білому брешуть, що в СССР немає ніяких поневолених народів, що там є лиш дві верстви: одна — це большевики, друга — це „великий русский народ" і що „один русский народ", який складається з різних „народностей", однодушно виступає лише проти компартії і Сталіна, але ні в якому разі проти Москви. Тому російські емігранти всюди і скрізь так настирливо підкреслюють, що СССР і Росія — це різні поняття, що большевики — це не росіяни, а росіяни — це не большевики і що Росія не має в собі жодного імперіялізму. Намагаються створити єдиний фронт в першу чергу проти революційного визвольного руху поневолених народів. Московська еміграція закликає до єдности всі російські партії на еміграції, всі групи і течії. „Ми ж не можемо і не сміємо розподілятись на нову і стару еміграцію" — так пише журнал „Посєв" в ч.30 про старих

і нових емігрантів. „Посєв" пише: „В сучасній дійсності вже немає різниці між новою, а старою еміграцією. Хоч старі емігранти виявляють часто своє глибоке незрозуміння большевицької (а не російської) дійсности, але старі емігранти сьогодні вже навіть ближче стоять до Росії, як нові. Для „нових" емігрантів не є зрозумілим поняття „старого", про „доброє староє время", про „мужика" і його „сермяжної правди", бо такого мужика вже давно в Росії немає. Нині є новий „мужик, що конкурує з заходом, він модернізувався, виховався на колгоспах, на індустріялізації, має радіо, буває в кіно, в театрі, не знає баріна. Але стара еміграція стоїть ближче до Росії-СССР тому, що більше розуміє за нову, значення міністрів, матросів, солдатів, офіцерів, бо такі назви були і в „доброє староє время". Новий знає лише архаїчних комісарів, красноФлотців, красноармейців, комуністів. Він відстав більше від сучасности, як стара еміграція, бо большевизм повернувся до „доброго старого времени", тобто до нашого „русского времени". Тепер в СССР, як раніше в Росії, є все по-старому: катєрга, а не „ісправітєльно-трудовії лагеря", є гімназісти і гімназістки в білих хвартушках, атестати зрілости, золоті медалі і т. д. Тепер офіцер каже: „Я — гвардії капітан, кавалер ордена... — чи ж це не характеризує ті часи, про які мріють старі емігранти. А на еміграції, ми росіяни, маємо теж „гвардії капітанів і кавалерів ордерів"... Так пише „Посєв", аж захлистуючись від радощів і щастя, що, нарешті, в СССР повернулось „доброє староє время", про яке мріяли старі емігранти. З цього висновок для нас лиш один: старі і нові російські емігранти, чи вони проболышевики, чи антикомуністи, федералісти, чи єдінонеділімці, фашисти, чи „демократи" — але для нас, українців, вони є заклятими ворогами, для яких ми не можемо мати ані сентименту, ані пощади. Чи має наш ворог ч. І до нас якісь гуманітарні засади? Коли вороги прямо заявляють, що „срєдствамі нє брєзговать", коли на еміграції на нас наклепують несотворені речі, коли керенські, чухновці, абрамовичі, холмстони, попови і інше російське багно привласнює собі боротьбу УПА, розписує про різні „офіцерські організації" в СССР проти уряду, бреше про „єдіний фронт" усіх народностей СССР проти большевиків, коли всі вони і в розмовах і в газетах та журналах п'ятнують нас, українських націоналістів, як терористів і фашистів, а С. Бандеру називають головним шпигуном большевицького Кремля — то чому ми мусимо про це або мовчати, або в боротьбі з ними перебирати середниками, мати сентимент, щадити ворога, виходячи з гуманітарних заложень. Ворог на нас наступає всюди, а ми чомусь мусимо його толерувати, або промовчувати. Перечитаймо наші українські емігрантські видання, газети тощо. Чи багато в них присвячується уваги на другому відтинку (відтинку еміграційному) фронту боротьби з ворогом ч. І — москалями? Можемо сміло сказати, що дуже мало. Такими питаннями здебільша займаються видання і преса ОУН(р) на еміграції. Такими питаннями займається наша підпільна українська преса на рідних землях. А остання наша еміграційна преса інших напрямків, інших партій, чи течій? Присвячує цьому увагу, чи ні? Якщо присвячує окремими статтями, то від випадку до випадку. Остання преса всі свої сторінки заповнює про свої партійні засади, про „фашистівську ОУН", про її „тероризм" і „вождизм", про те, що „викриття підпільної радіовисильні в Бельгії — це торгівля українською кров'ю і компромітація української справи" і т. д. Замість того, щоб давати гостру й відверту відсіч нашому ворогові — москалям, щоб дихати до нього священним вогнем ненависти, непримиримости, щоб ідеологічно розбивати його та покласти на „лопатки" — наша українська преса в засліпленій боротьбі проти ОУН розписує величезні статті про „бандерівщину", про ненависне їй підпілля і т. п. Як видно, що і для ненависників ОУН у боротьбі „срєдствамі нє брєзговать". Таки по-холмстоновськи. Прочитайте для прикладу хоч одне число ульмівських „Українських Вістей", або аргентинський „Наш Клич". Там побачите або „блискавичні оскарження" проти ОУН „появленного прокурора — інспектора всієї України", або софістичну писанину „нашого українського символіка" проф. Онацького, який поза шуканням справедливости, чи „Вавилонського полону" — нічого більше не може написати. Не можуть, бо їм невигідно писати. Вони напишуть цілу сторінку з „коментарями", присвячену виступові д-ра Гриньоха, щоб схопивши якесь слово з промови, обсмоктувати його й смакувати на сві лади,

але ані слова не напишуть в захист української визвольної боротьби, в захист УПА, чи ОУН, рідних земель, щоб протидіяти брехні москалів. Вони мовчать! Чому...? Бо „благоденствують"..., як сказав Шевченко. А мовчанка — ознака згоди. Коли москалі сичать отруйною гадюкою проти нашого революційного підпілля — хіба це не на руку „господам" з фронту ненависників ОУН? Не грає ролі з кого складається цей фронт — лише б він був проти Бандери, проти Стецька, АБН, ОУН, УГВР. Не грає ролі, що в тому фронті головною силою є москалі, а найголовнішим рушієм являється московський большевизм. Хоч би й з чортом, щоб лиш проти ОУН, проти УПА, проти лицаря-героя сл. п. ген. Чупринки.

Нині найбільшою небезпекою для нас українців не тільки на еміграції, але й для визвольного руху на рідних землях, являє собою скажений наступ москалів проти нашого українського націоналізму. Ворог діє спритно, хитро, підступно, брутально, безмилосердно. В боротьбі не має золотої середини. Часи гнилого ліберал-демократизму вже йдуть у забуття. Сьогодні немає місця сентименталістам. Згадаймо другу світову війну. Чи не полетіли шкереберть усі старі гуманітарні заложення ведення війни? Пішли на смітник усі декларації і хартії Ліги Націй і різних ухвал у Женеві. Вороги винищували себе взаємно без усякого милосердя. Полонені розстрілювались, або гинули, як мухи в таборах, цивільне населення вішалось або вбивалось, літаки бомбили мирних жителів, їхні хати й садиби, ранених дострілювали і. т. д. Золотої середини не було... В третій світовій війні напевно зникнуть і ті примітивні гуманітарні засади, що до певної міри застосувувались ще під час II-гої світової війни. Прикладом є Корея. Московський імперіялізм, діючи китайськими руками в Кореї, спалює живцем полонених, катує офіцерів, вирізує вщент цивільне населення, нищить на своїому шляху все. Гуманітарности немає ні сліду. Ворог у боротьбі за перемогу не жалує середників. Така засада московсько-большевицького імперіялізму. Зрештою вона була в москалів завжди одна й та сама, бо москаль є морально дефективний — як писав їхній проф. Ільїн. А чистокровний москаль проф. Кузьмин-Караєв писав так: „У кожному з нас сидить маленький большевик". Тож чи можемо ми мовчати, навіть не робити пасивного спротиву тоді, коли москалі по-брудному наступають на революційно-визвольний український рух та на кожного українця зокрема. Чи може нашим землячкам з фронту ненависників ОУН приємніше мати до діла з „старшим братом", з „господарствующим" народом, ніж зі своїми братами-українцями. Напевно приємніше! Бо хоч ми для „старшого брата" „необуздані хохли", „черномазіє мужікі" — але ж то є „старший брат", то є „покликаний народ" володіти всім світом, благо, що він ще веде з українцями розмови про „волєізліяніє народа", чи про „федеративність"!? І не дивно, що керенські, абрамовичі, холмстони, чухнови, баршіни, гагаріни, воронцови і їм подібні розпинаються перед американцями про українців, як „єдіний русскій народ", за УПА, як рух спротиву москалів, про різні „чорні кошки", чи „офіцерскіє заговори" в середині СССР. Коли наші противники і ненависники ОУН не тільки, що мовчать, але й потакують такій писанині, то чому б не використати на своє політичне конто тих же українців? Ми знаємо, що Вашінтон раз-у-раз підкреслює, що Америка не думає вести боротьби з Росією, а лиш поборює большевицький імперіялізм і тоталізм. Це є і якраз те, що є на руку москалям, чи то білим емігрантам, чи большевикам. І коли большевики обмежили б, наприклад, свої зазіхання на завоювання світу, а пішли б на згоду з Америкою щодо двоподілу світу — Америка зразу б на це погодилась. Цього якраз і не добачають наші „мудрі політики" інших політичних середовищ, цього якраз не розуміють різні наші новоявленні „міністри" з портфелями і без них. Але це добре розуміють москалі і в цьому напрямі вони посилили свій наступ на боротьбу поневолених ними народів. Москалі не занедбують ані одного із своїх відтинків єдиного протиукраїнського фронту. Ані в приватних розмовах, ані в своїй пресі вони не декларують, тверезо й розумно, щодо розподілу СССР на її складові частини та про створення окремих національних самостійних держав. Навпаки, пишуть лише злісно, єхидно, скажено й брутально, заперечуючи цей розподіл, та накидуються зі скаженою лютою на український революційний самостійницький рух. Як на рідних землях, так і на еміграції, для москалів українці є відвертим ворогом і нас

лиш дивує те, що деякі наші землячки все ж таки тримають тісний зв'язок та дружбу з москалями, говорять з ними на ,,общепонятном язикє'', ходять до них у церкву, відвідують їхні клюби і установи, а деякі навіть забігають перед ними, як перед ,,паном''. Замість того, щоб усюди і скрізь розказувати правду про те, хто такий москаль, виявляти його дійсне обличчя, не мати з ним ніякої дружби чи стосунків, відчувати його, як свого найбільшого ворога — деякі наші емігранти роблять навпаки. Може й воно не вдивовижу? Як ми довідуємось з архівів СБ, що їх публікує ,,Сурма'', навіть наші ,,еміграційні панови міністри'' мали десь там зустріч з ,,керенщиками'' в мундурах з великими золотими ґудзиками..., то чому б звичайному смертному, рядовому українцеві-емігрантові з фронту ненависників ОУН, за прикладом міністрів, не ,,якшатись'' з москалями? Але ні яблоні-ярові, ні керенські, ні наші землячки-малороси, ні фронт ненависників ОУН не заломлять нашої революційно-визвольної боротьби. Не сплямить її ані плювання новітніх українських юд-христопродавців, ані ті, що ,,якшаються'' з ,,великим російським старшим братом'', ані всі інші ,,тверезо й реально'' думаючі. Український нарід, як також і українська еміграція, що є частиною того народу, йде в один крок з воюючою Україною і ніколи не піде на компроміс з москалями. Ворог залишається нашим ворогом. До брутального ворога немає гуманности. Він або буде переможений і попросить у нас милосердя, або буде знищений до решти. Не він буде нам диктувати свої ,,права'', а ми йому скажемо свою відвічну українську правду. Нехай це ворог запам'ятає, бо в наших грудях горить справедливий святий вогонь нашої ненависти до москаля-імперіяліста, що поневолив нашу Батьківщину. До того часу, доки ми не звільнемо України, доки не створимо Самостійної Соборної Української Держави — ворогам милосердя не буде. На дії відповідаємо протидіями без усякого сентименту і великодушности. Коли до нас, щоб нас знищити, застосовується засада: ,,в боротьбі не перебирати середниками'' — то не бужемо перебирати також ми, бо лише тоді в нашій ,,хаті буде своя правда і сила і воля''. Хоч і прислів'я каже ,,не в силі Бог — а в правді'', але нині правда без меча нічого не вдіє. Правду треба підсилювати лише мечем, а не сентиментом справедливости!

ЯКИМИ МАЄМО БУТИ?

(Порядком обговорення)

Дуже часто стрічаємо й спостерігаємо певні факти і явища, які зрозуміти, витолкувати дуже важко, або прямо неможливо.

I

Д-р М. Чубатий, стрічаючись на американському ґрунті з виявами московофільства серед осілих там українців, признається, що цього явища він ніяк ні зрозуміти, ні виявнити собі не може — як теж не може дошукатись його причини. Він лише стверджує факт, кажучи: ,,Росія потрапила вщіпити якусь незрозумілу солідарність серед частини східніх українців з Росією, не звертаючи уваги на страшні гноблення та матеріяльний визиск''. Потрапила зробити це Росія, про яку давно вже сказав Іван Франко, що вона: ,,Багно гнилеє між країв Европи, розсадниця неумства і застою''. Всюди там, де вона свою стопу покладе, там: ,,Повзе облуда, здирство, плач народу, лиш гадь і слизь росте й міцніє в ній, тисне й кричить: Даю свободу! Дере шкуру — й мовить: Даю культуру!'' І ось така Росія потрапила вщепити в серця гноблених і катованих нею українців любов до себе. І як же це зрозуміти? Люди, які не лише бачили, але й часто на власній шкурі відчули жахливий гніт Москви і її нищення України — вони мимо цього ту Москву і все, що московське,

люблять, Москва їм не чужа, а чужа для них Україна, в яку вони не вірять, і не Україні, а Москві хочуть і стараються служити? Чи можна звичайним людським розумом збагнути цю психіку оцих ,,малоросів''? Кажуть, що віл поволі до ярма звикає — згодом починає його любити і вірити, що без ярма йому не жити... Так, можливо, що воно так і буває — але ж людина це не віл! Каже І. Франко, що в натурі собаки лежить звичка, яка каже їй ,,на лабки ставати і ту руку, яка її б'є — лизати''. Так, але ж людина, це не собака!

Колись, та й не так давно, нарід України розумів добре своє становище під пануванням Москви: згадував минулу волю, ,,ходив понад Дніпром та викликав свою долю'', співав про ворожу, жахливу й жорстку Москву, яка запрягла його в ярмо, посадила в тюрму і поставила під ,,караул''... ,,Гей у неволі, у ярмі, під московським караулом у тюрмі'' — співав наш нарід... А сьогодні?...

Колись казав син до батька: ,,Тату, тату, он чорт лізе в нашу хату!'' А батько йому: ,,Нічого, синашу, чорт одним вікном залізе в хату, а другим вилізе — чорт не такий то страшний. Але, не дай Бог, якщо москаль дістанеться в хату! О, тоді вже його не позбудешся, не спекаєшся''. І приповідка народна була: ,,Пусти москаля в хату на ніч, то він тобі такого лиха наварить, що пам'ятитимеш його до кінця життя, а на добавок відходячи, з вдячности хату занечистить''.

Наші селяни ніколи з ,,кацапом'' із одної миски не хотіли їсти. А тепер ,,кацап'' — ,,старший брат''... Москва затруває душі, витягає серце, позбавляє здорового глузду і інстинкту національного самозбереження, вбиває почуття національної гідности... Робить з вільного і волю понад усе цінючого народу стадо послушних, заляканих і покірних рабів, готових цілувати ярмо, яке в'їлося у їхнє тіло.

II

Скільки ж то можна почути і в пресі вичитати, що українські націоналісти, це страшні ,,шовіністи'', та, що націоналізм побудований на ненависництві до ,,руских'' і до поляків. А ненависництво — шовінізм, це явище погане і його треба поборювати, з ним належить вести боротьбу.

Як же представляється справа з тим ,,націоналістичним шовінізмом''? ,,Кари ляхам, кари, щоб пекло сміялось'' — каже Шевченко в своїх ,,Гайдамаках''. Чи жадобу такої кари ворогам, щоб нею аж пекло раділо, може викликати в людині сентимент до тих ворогів, ,,непротивлення злу'', бажання забути і простити їм провини і злочини нам заподіювані? Ні! Бажання помсти за кривди і злочини може зродити тільки глибока ненависть до ворога! Але це ж... ,,шовінізм'', кажуть наші, різної масти ,,демократи'' — вороги націоналізму. Так що ж тоді? Ясно! Творцем і вчителем нашого ,,шовінізму'' і ненависти до ворогів був ніхто інший, а Т. Г. Шевченко — геній України! Жахом і тривогою за майбутнє народу проймає так наших гарольдів і лицарів ,,демократії'' і всесвітнього братолюбія ,,донцовський націоналізм'', із його ,,шовінізмом-зненависництвом''. ,,Донцов заперечує моральні засади'' — він проповідує сильну людину! Ба, що більше, Донцов хоче, щоб та сильна українська людина зробилась ,,хижаком-драпіжником''.. Який жах?! ,,Націоналісти намагаються визволити в людині ,,бестію'' — твердять вороги націоналізму, а драпіжником, хижаком і бестією може бути лиш ворог України..., на що дозволяють йому наші ,,демократи''. Але українці, на їх думку, повинні бути супроти ворога так, як це сказав І. Франко ,,покірні, як вівця, та гнутися перед ними, як гнеться лоза'' — байдуже, що це, ,,якщо ще не доїхало'' — то напевно ,,їм доїде кінця''!

А ось польський поет А. Міцкевіч, не боявся і не соромився відверто сказати: ,,Gwałt niech się gwałtem odciska'' — насилля мусить бути поборюване і нищене насильством! І це сказала людина, яка жила, коли ще Донцова на світі не було. Людина, яка стояла на засадах християнської моралі і етики.

А цей бойовий заклик Шевченка: ,,Вставайте! Кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте!'' До кого звернений цей заклик Шевченка? До слаботілих і м'якосердних ,,демократів'', чи до ,,драпіжників''? Хіба ж ясно і всім зрозуміло, що тільки вони, оці ,,хижаки й драпіжники'', здатні ворожі ,,кайдани порвати і ворожою, злою кров'ю волю України окропити''. Так, але Шевченко не побирав лекцій націоналізму в Донцова — а навпаки, Донцов чер-

пав своє націоналістичне надхнення у Шевченка і цього він ніде й ніколи не заперечував.

А те Шевченкове дожидання радісної хвилини, коли то Дніпро наш ,,понесе кров ворожу у синє море'' не противиться ,,засадам моралі'', голошеними ,,демократами''? Чи здолає слаба, розложена ,,засадами моралі'', ,,бита сумнівами'' і релятивізмом, ,,демократично-соціялістична'' людина виточити з ворога стільки крови, щоб аж Дніпро нею зачервонився, щоб ,,синє море'' забагрянилось? Напевно ні!

,,Не ми уб'єм — то нас уб'ють'' — не побоялась сказати Леся Українка. А чи на те, щоб не лише не дати себе вбити, але й самому вбивати, не потрібно бути сильною, тведою, людиною ,,драпіжником, хижаком''. Хижаком, що хоче і вміє протиставити свою твердість і завзяття хижацтву ворога, протиставити свою силу — його силі!

,,Вставаймо у ряди, щоб вражою кров'ю залити борозди''! Хіба ж це не драпіжні слова? Але ж це слова з французької бойової пісні, не націоналістами створеної і не ними співаної! Але ж якою ,,визволеною бестією'' треба бути, щоб аж борозди залити ворожою кров'ю! Існують дві рушійні, динамічні сили, які штовхають людей до боротьби з ворогом. Сили, що до тої боротьби закликають і до неї загрівають — це палка любов до Батьківщини і жагуча ненависть до ворогів. ,,Той ненависти не знає, хто ніколи не любив'' — каже Л. Українка. В цих словах, глибокого змісту, єдина відповідь усяким нашим ,,демократам'', на їх виступи проти ,,шовінізму''. Тут і зрозуміння їхньої ворожої постави до українського націоналізму і його ,,шовінізму''. Не було і немає в серцях наших ,,демократів'' тієї великої любови до своєї нації, яка родить ненависть до її ворогів і для того вони вороги цієї ненависти і ,,шовінізму'',який кличе на смертельний бій з ворогом, веде на барикади, каже згинути і не дати ворогові знущатись над рідним народом. Де немає любови, там не може бути ненависти. Це і ключ до зрозуміння ворожости до націоналістичного ,,шовінізму'' та поборювання його, як шкідливого для України явища. Ненависть до ворога — це по думці ,,демократів'' — ,,шовінізм'', любов до свого народу — шкідливий націоналізм — ось яка ,,діялектика'' і логіка! Якщоб вони в минулому, замість любови до всяких, чужими вітрами нанесених ,,ізмів'', мали ту любов до України і свого народу, а замість ненависти до українського націоналізму, мали ненависть до ворога своєї Батьківщини — тоді напевно уникнула б Україна тієї страшної трагедії, яку переживає її нарід. Не вигинули б були мільйони українських людей з голоду, не встелювали б Сибіру своїми кістками, не поливали б сльозами степів Казакстану. Ненависть до ворога — це ж ,,шовінізм''?... А чи без ненависти до ворога можна вести з ним боротьбу на життя і смерть? ,,Покидьки московської культури'', як їх назвав В. Липинський, так зачаділи тією ,,культурою'', що втратили зовсім здоровий глузд. Вони не могли і сьогодні не можуть зрозуміти змісту таких простих і ясних слів І. Франка: ,,Не мовив Бог: ,,Моїх ворогів любіте!'' Отеє, брати, ви добре розумійте, що ворог Божий — ворог правди й волі, не варт любови вашої ніколи''. Для нього, як ворога Бога — ворога правди й долі, не любов, а полум'яна ненависть мусить у серцях горіти! Бо, чи є в світі більший ворог Божий і ворог правди й волі понад того ворога, що віками держить Україну в ярмі, довбе ребра українського народу, п'є його кров, їсть його хліб, а разом із хлібом і його їсть?! Чи можна ненависть до такого ворога ,,шовінізмом'' назвати? Автім, чи не краще бути ,,шовіністом'' і за ненависть ненавистю платити, ніж в ,,ім'я любови до ближнього'', придержуючись ,,засад моралі'', дати себе тому ,,ближньому'' пожерти?!

,,Всесвітнє братерство'' і засади міжнародної моралі і етики, в ім'я яких винищується цілі народи — не для поневолених ворогом націй. Поневоленій нації не залишається ніщо інше, як лиш ненависть до ворога і жадоба пімсти за всі його знущання, та кари для нього, такої кари, щоб ,,пекло сміялось''. Щойно після осягнення над ним перемоги — можна буде подумати про стосування до нього ,,засад моралі''. А покищо, ми, чи це комусь подобається, чи ні, будемо ,,шовіністами''. З ворогом так довго, як довго він топче і заперечує всі засади моралі, правди і справедливости, у нас можлива тільки одна розмова: ,,Зуб за зуб — око за око — кров за кров''! І це так довго будемо до нього стосувати, аж він стане респектувати ці засади моралі, за непошанування яких,

не його, але нас ,,ненависниками й шовіністами'' нині називають. А до того часу мусимо бути твердими, невгнутими й сильними, мусимо бути навіть ,,драпіжниками й хижаками'' не лише супроти ворога, але й супроти тих, які свідомо, чи несвідомо ворогові допомагають, роззброюючи, послаблюючи й демобілізуючи українські сили. Мусимо бути ,,драпіжниками й хижаками'', як орел, який, захищаючи рідне гніздо перед ворогом, кігтями своїми його роздирає і гострим дзюбом очі йому видовбує! Бо ж чи можуть справжні українці інакше реаґувати на знущання ворогів, які давно потоптали, нашльовали навіть на самі поняття моралі, етики, правди, справедливости та пошанування прав людини і нації — як відплачуючи їм за кров — кров'ю, за насильство — силою, за ненависть — ненавистю.

III

Роздумуючи, натрапляємо знову ж на явище, яке є загадкою не до розв'язання: ненависть до ворога, це в очах наших вихованків Москви і їх підголосків — ,,шовінізм'', одночасно, однак, їх безмежне ненависництво до своїх ,,інакодумаючих'' українців — це не зло, це не противиться ,,засадам моралі''. Ненависть ворога до українців — це для них теж явище зовсім природнє, зрозуміле й виправдане... І не ненависть ворога до українства, а ненависть українців до того ворога їм незрозуміла і противна їх обмосковленим душам... Це в них ,,злочинний шовінізм'', це ненависництво, це противиться засадам ,,моралі''. І це голосять ті, серця яких переповнені вщерть лютою ненавистю до своїх братів-українців за те тільки, що вони націоналісти, які сміють дивитись на світ крізь власні, українські, не марксо-московські окуляри, сміють мати своєрідний, традиційно-український світогляд... Оці ,,горе-демократи'' не перестають крізь затиснуті ненавистю зуби кричати: ,,Українські націоналісти визволяють у людині бестію! Вони проповідують аморальність і антихристиянізм'' (Мимоволі пригадуються слова І. Франка: ,,Бач, які святі та божі... А в душі серця ворожі...) ,,Глядіть — кричать — яку то загрозу світові і його демократії несуть із собою оті аморальні українські націоналісти, шовіністи, фашисти! Організуймо проти них хрестоносний похід, а то вони готові завалити демократичний світ і віру Христову!'' Це ніщо, що ворожі, давно вже ,,визволені бестії'', лютими звірями кидаються на український нарід, рвуть і шматують безмилосердно його тіло та намагаються його вщень винищити. Це ніщо, що для ворога давно вже перестали існувати ,,моральні закони'' і ,,принципи високої християнської етики'' — наші ,,демократи'' закликають нас непохитно стояти на позиціях оборонюваних ними ,,засад моралі'' — стояти так довго, аж нас отой аморальний і антихристиянський ворог в ім'я тих засад вигубить, знищить і пожре!. Це ніщо, що всі ці нелюдські жахливості, звірства й знущання, які діялись і дальше діються на наших землях, що всі оці московські вівісекції на живому тілі українського народу, б'ють по примітивних поняттях гуманности і по всіх засадах моралі. У всьому тому не добачають ,,демократи'' загрози фізичного існування української нації, не бачить у тому бестіяльства і драпіжництва! Ні, вони все те бачать тільки в Донцова і його учнів — націоналістів... І вся їх зненависть не звернена в сторону справжнього ворога України, а в сторону українського націоналізму... Сліпа, тупа, безглузда й злочинна ненависть.

Ненависть — це їх стихія... Ненавистю напоєні, ненавистю годовані й вирощені, з ненавистю зжились, з ненавистю у світ виїхали. У ненависті виховала їх Москва, без ненависти вони, як риба без води. Сказав колись комісар, теж українець, А. Луначарський: ,,Ненависть нам потрібна. Тільки ненавистю зможемо завоювати світ!'' І цю ненависть вщіпила Москва багатьом із наших ,,підсовєтських людей'', тепер борців за ,,демократію''. І цю ненависть доводиться нам стрічати всюди, куди б ми не повернулись — у приватному і публічному житті. Віками сіяла Москва ненависть в Україні, сіяла з певною надією, що збере для себе обильне жниво. І завжди находила там те, чого їй в її нищівній роботі потрібне було: полковників проти полковників, отаманів проти отаманів, гетьманів проти гетьманів, Кочубеїв проти Мазеп... Червона Москва — вона допровадила братню ненависть в Україні до вирафінованих форм, до фінезійної досконалости. Нацькувала й направила брата на брата, сина на батька, пустила лютим звіром бідняка на ,,кулака'', на ,,середняка''.

І так, використовуючи, густо по всій Україні посіяне зерно незгоди, ворожнечі і ненависти — українськими руками нищила й винищує українську націю. Такі українці, виконуючи сліпо накази Москви, стали один одного запрягати в московське ярмо, щоб тільки заслужити в неї ласку. „Хочеш жити — так мусиш своє злиденне животіння окупити смертю рідного брата" — сказала Москва. Сказала і страшна, нелюдська, незнана в світі братоненависть злющою, отруйною гадкою оповила серця народу України, вогнем самообвинувачування запалали землі України, бо цього потрібно було Москві. І бурею знищення пронеслись над Україною взаємна ненависть, недовір'я і зависть, злоба й підлість, визволене бестіяльство, звірськість, хамство, безхребетність і низьке холуйство. По наказу Москви мусить українець скеровувати свою ненависть до українця, а любов його мусить бути скерована в сторону Москви і до „старшого брата", який за те дозволяє йому животіти і в поті чола на нього працювати.

Москва добилась свого, осягнула те, чого бажала. На взаємній ненависті, виховувані й вирощувані деякі українці, опинившись навіть на чужині, далеко від Москви, не визбулись і визбутись не можуть засіяної в їх серцях ненависти до свого брата. Вони й тут не виявляють тієї ненависти до „старшого брата", якою дишуть до своїх рідних братів-українців. Що для них там, що Україна під жахливим кнутом Москви щораз більше корчиться в смертельних судорогах? Що їм той концентричний наступ на визвольні змагання українців їхніх московських товаришів-„демократів" тут на еміграції. Що там для них, що західній сусід України вже числить, рахує і злорадісно затирає руки, мовляв: „Україна під московським чоботом хадихається, її нарід гине-вигибає. За час панування червоної Москви над Україною вигинуло досі 15 мільйонів українців і гинуть дальше. Український елемент на своїх споконвічних землях стає... меншістю".

Вони й тут про це забувають, що не сам Сталін і не сама тільки кремлівська кліка, але ввесь загал московського народу, враз із вихованими ним тисячами кравченків, із несамовитою ненавистю ставляться до українців і їх національно-визвольних змагань, а навіть саме слово „хохол" вимовляють з їддю ненависти до того „хохла". Що той „добрячий старший брат" ненавидить усе, що українське: українську мову і пісню, українські звичаї, побут, українську культуру, любов українця до рідної землі й батьківщини злосливим і злочинним націоналізмом уважає і за цю любов суворо смертю, розстрілами та вивозом на голодову, мученичу смерть карає. Що той „брат", почувши українську мову, чи пісню спалахне люттю і каже: „Обілляти їх усіх отих „хохлов" нафтою та спалити!". Що він цинічно признається до того, що все на світі може стерпіти, лише ніяк не може знести того „когда хохол-собака завість". Що він з насолодою і захватом згадує ті „хароші" часи революції, коли то голодною сараною спадав на Україну, палив села, нищив селян, мордував людей і „брал какую то любу хахлушу і восхищался єю до утра", розбивав церкви „как бутєлькі", стріляв і рубав по шпиталях ранених українських вояків. Про це наші „покидьки московської культури" і слухати не хотять, вони до того „старшого брата" стараються й дальше підходити з „високими засадами моралі" і „братолюбія", вони ненависти до нього не чують. Бо їхня вся ненависть звернена проти... українських націоналістів...! І скільки ж отой „брат" — брат, а не якась там абстрактна „Кремлівська Москва", ця реальна, дійсна Москва з її „вибраним" народом, якому „вища сила судила й призначила" бути паном і поневолювачом других, а в першу чергу українського, народів, Москва з її „народом-богоносцем", з її месіянізмом, який виправдувати має всі її звірства й знущання над поневоленими народами, Москва з тим „видающимся" попоміж іншими націями народом, „старшим їх братом" — скільки оця Москва заподіяла українській нації кривд і завдала їй смертельних ударів! Виточила з неї стільки крови, що залив би нею степи України, заминила „степ широкий, край веселий" в країну сліз і горя — а мимо цього наші нещасні „демократи" з їх, московською покаліченою душою, уважають і дальше той московський нарід за „брата" та поборюють усяку ненависть до нього, тавруючи її, як „шовінізм". Вони й чути про це не хочуть, що написав ще 1899 р. один із перших українців, що осіли а Америці, Бондаренко, хотячи поінформувати американців про „добрих" москалів: „Москалі — це звірюки, не

кращі від татарів", — писав Бондаренко. Зате українці — „нарід високого польоту і високо розвиненої моралі". Не було тоді „демократів" московського вишколу, які б заплямували його, як українського націоналіста і „шовініста".

Пригадуючи цю характеристику москалів і українців Бондаренка, мимовільно насуваються певні рефлексії: „Українці — нарід високого польоту духа і високо розвиненої моралі" — писав він — „москалі звірюки". Де стали б ми тепер, якщо б були, рятуючи свій полет духа і високу мораль, стали звірюками і протиставили звірюці свої звірячі зуби?! А так, звірюка.-москаль нищив і винищує і того нашого духа, і мораль нашу високу, а з тим разом нищить і фізично українську націю! Бо чи ж можна поконати „звірюку" самим тільки полетом духа і високою моралю? Чи не краще й не доцільніше було замінити на певний час і полет духа, і високу мораль на глибоку й хижацьку ненависть до звірюки-москаля, вибити йому його звірячі зуби та прищіпити не звірячу, а людську мораль, знешкідливити його і поставити там, де для нього місце?

Ось І. Г. Сапіга в глибоко подуманій статті „Перемога духа" (філядельфійська „Америка") пише: „Ми виховані (Москвою) в ненависті до всього, що йде з Заходу, переносимо цю ненависть і на своїх братів. Ненависть, засіяна в серцях східніх українців каже нам змішувати з болотом наших братів-галичан, які в часі ісходу в 1943-44 рр. так сердечно нас зустрічали, давали пристановище, годували нас і виявляли щодо нас усі ознаки християнської любови". А дальше каже: „Дикість і духове отупіння прищепила Москва декому з українців". Тому вони з такою ненавистю, дикою і тупою заїлістю виступають проти своїх, будучи нездатними ненавидіти спільного всім українцям ворога!

IV

І. Г. Сапіга не помиляється. В декого з тих вихованків Москви ненависть до Заходу і разом з тим до брата-галичанина розпалена до червоности. Вони не погорджують брехнею, фальшом і обманом, щоб тільки якось виправдати свою ненависть. Вони стараються переконати і своїх і чужих, що український націоналізм, це чисто „західняцький винахід". Схід ненавидить захід, а „західняцький націоналізм" ненавидить схід, а разом і з тим ненавидить нас, „підсовєтських українців" — твердять вони. Он яка діявольська логіка! Що б тільки виправдати свою ненависть до українського націоналізму взагалі, а до українців-галичан зокрема!

Справжнім, дійсним, глибоким і послідовним націоналістом українським був (яке ж огидне і заялозене слово) „східняк" Т. Г. Шевченко. І власне від нікого іншого, а лише від Шевченка, з його безсмертного „Кобзаря" черпали „західняки" і свою національну свідомість, і свій націоназізм, палку любов до України, і гарячу ненависть до її ворогів, які цілими століттями старались знищити й убити любов до свого, а на те місце прищепити любов до ворожого. Всіх ворогів України не любив Шевченко, а Москву ненавидів усіма фібрами своєї великої української душі! Шевченко був українським націоналістом і „шовіністом" у найкращому розумінні тих слів. Виходило б, що повинні ненавидіти наші „демократи" його за велику любов до України та за не меншу ненависть до ворогів.

Творцем новітнього українського націоналізму був теж не „західняк", М. Міхновський. Перед 50-ти роками закликав він ставати до боротьби за самостійну, від Москви незалежну Україну, і перший він кинув клич: „Україна — для українців" і уложив декальог українського націоналіста.

Ідею ж українського націоналізму оформив і надав їй зміст теж „східняк" — Д. Донцов.

А скільки ж палких і відданих націоналістичній ідеї героїв зродила революція на східніх землях України. Скільки з них згинуло за націоналістичну ідею з рук не лише московських, але з рук „самоотверженних" хохлів, наймитів Москви: „Кров'ю своєю землю кохану напоїли

І за рідний край в любові
Буйні голови зложили"

Гинули, але в обличчя катів слова кидали: „Нехай живе вільна, незалежна Україна!" За національну ідею вистріляв „старший брат" юний квіт українського народу. Гинув цвіт східніх земель України з останніми словами на устах: „За Україну, за її

волю!" Клав буйні голови, а за ним ішли в могилу слова найвищої пошани й любови українського народу.

А сьогодні всі ці „покидьки московської культури" — „демократи", ліберали, соціялісти, менше і більше „репресовані" революціонери-демократи на саме слово „націоналізм" піняться зі злости, уважають націоналізм і пов'язаний з ним „шовінізм" за найбільше лихо, яке треба поборювати і нищити, отой націоналізм і його носіїв, а не ворогів України з цілої душі ненавидіти. Бо ненависть до ворога — це „шовінізм", а ненависть до українських націоналістів — це „шляхетна оборона засад міжнародної моралі".

Каже М. Горький (а хто може краще знати московський нарід, як не він, московський патріот), що найяркішою рисою московської національної вдачі є ненависть і жорстокість та чортівська фінезія в її виконуванні, а згадуваний уже І. Г. Сапіга пише: „Московщина, цей понурий край, з понурими людьми, вплинув і на декого з нас"... Чи ж не стрічаємось із тими, що на них мали вплив „понурий край і понурі люди", чи не стрічаємо їх по всіх країнах поселення української еміграції? Чи, читаючи це, що вони пишуть і прислуховуючись до того, що говорять, не мусимо ствердити, що оці наші люди перебрали не мало з рис московської національної вдачі, що вони заразились московською ненавистю і жорстокістю.

Вистачить перечитати декілька статтів І. Б. про немилих йому українців, націоналістів і „галичан", щоб ствердити ненависть і жорстокість у вирафіновано-фінезійнім підібранні епітетів, якими він їх щедро обкидає. Чи не навчився він цього у „старшого брата"?

Московські жорстокі „ваньки" співали:

„Всєх фашістов ми побйом,
На Україну жить пайдьом.
На Украйнє хорошо жить,
Єсть што шамать і што піть".

Яка ж жахлива схожість! Там жорстокий „ванька", щоб дістатись на Україну, знав, що передтим мусить побити націоналістів-„фашистів", а тут наші, заразившись від „ваньки" його ненавистю до тих же „фашистів", громлять і б'ють їх де й чим можуть, живим і друкованим словом, щоб розгромивши їх, без перешкод і страху вернути на Україну, де буде їм „добре жить, буде що їсти і буде що пить"...

V

Чим же і як виправдують наші „високої моралі" оборонці засад „християнської моралі і етики" відсутність у себе комплексів ненависти до ворога, а зокрема до „старшого брата" — „великого русского народу"? „Як можна відчувати ненависть до московського народу, який так же само, як і народ України під кремлівським режимом страждає і того самого, що й український і інші народи Росії, бажає: скинути сталінське ярмо і запровадити на всіх просторах „неосбятой матушкі Россії" справжню демократію, рівність, братолюбіє і справедливий соціяльний лад — одним словом — здійснити соціялізм, який Сталін так ганебно зрадив" — кажуть вони. А що цей нарід ненавистю до українського народу дише — це „єрунда". Оцю ненависть йому ззовні накинено, а сам по собі — це нарід „добрячий і благородний". Автім, не можна ж ненавистю за ненависть платити, бо це „шовінізм", а „ми демократи і на ненависть до чужих у наших серцях місця немає".

Пригадалось мені, що Шаповал (Сріблянський) писав у київській „Українській Хаті" ще до першої світової війни про відношення українців до москалів: „Моя постава до москаля проста і ясна: ненавидиш ти мене, так я ненавиджу тебе". Це було 40 років тому назад... А сьогодні кажуть наші „демократи", що таке ставлення відношення українців до москалів — це... „шовінізм!"

Кажуть: „Русский нарід теж страждає". Приймім, що це твердження дійсно відповідає правді. Хай буде, що він страждає... Та „страждає" не даром. „Страждання" виплатилось йому сторицею. Московський нарід став за свої „страждання" народом-паном, якому мусять служити мільйони рабів-невільників! Комуністична партія Росії, в якій 75% чистокровних москалів, а 25% — сліповідданих Москві ренеґатів, які працюють для зміцнення російської імперії — ця партія сьогодні, це необмежений пан життя і смерти мільйонів інородців, що під загрозою смертельних кар мусять забути своє, а полюбити все, що русске і стати совєтськими, значить, русскими патріотами. За „страждання" їсть русский нарід білий хліб, заготовлений голодним „хох-

лом''-рабом. ,,Хохли'' побудували йому міста в непроходимих пустелях і нетрях його півночі, покопали канали, наводнили степи, розбудували фабрики й заводи і на непосильних роботах для нього — вигинули. А він живе... Живе й росте московська нація з незнанною досі скорістю, росте коштом вигибаючих націй..., росте, міцніє, і могутніє! За ,,страждання'' батьків — сини їх сьогодні совєтськими вельможами, генералами, маршалами, директорами, а ,,хохли'' погинули з голоду, повигибали на шахтах і заводах, по тюрмах, Соловках і Сибірі, в концтаборах і на пісках Азії — вигинули батьки, а тепер прийшла черга на синів і дочок. А хоч би отой ,,хохол'' і зі шкури вилазив, хотячи догодити ,,старшому братові'' і заскарбити собі ласки — він вельможею не стане. ,,Старший брат'' не довіряє ,,хохлові''. В його очах ,,хохол'' злісний і непоправний націоналіст. Всіх би тих ,,хохлов под стенку, істребіть і уничтожить''. І скільки він уже їх ,,уничтожил'', навіть тих, що вірніше собак служили! Бо неправда, будьтоби, український нарід винищували тільки комуністи, якісь там ,,марсіяни'', що з небесних просторів на Росію напали. Ні, українців винищують чистокровні ,,русскі люди'', всі ці колишні ,,лапотники'', які під благодійним сонцем комунізму поросли в пір'я, скинули з ніг лапті, щоб натягнути нові чоботи, а замість вонючої ,,куфайки'', вбрали шкуряні куртки — стали панами і, взявши до рук нагани і нагайки, підганяють ними рабів-інородців, щоб побільше працювали для ,,матушкі Россії'', для її величі й могутности, щоб трудились, а виконуючи непосильну роботу, поволі вигибали і робили місце для ,,старшого брата'', який ,,страдаючи'', почав множитись і розростатись так, що вже брак йому ,,життьового простору''... Видно, що ці ,,страждання'', це якийсь елексір, винайдений геніем московського духа. Він допомагає русским множитись, а одночасно підкореним націям — вигибати.

За ,,страждання'' діждався російський нарід розросту своєї імперії до небувалих розмірів, а поруч із тим набрав цей нарід переконання, що він ,,вибраний нарід'' і призначений до панування над світом... Він, як це обіцяв колись ,,Талмуд'' жидам, ,,має пити воду з колодязів, яких сам не копав, має жити в домах, яких не будував''. Має жити чужим добром, чужим трудом і потом... І він уже живе так сьогодні! Він переконаний, що ввесь світ мусить йому підкоритись і впасти до ніг. Всі нації світу ,,постараються'' забути свої мови і стануть мовою русскою, його мовою, говорити, виречуться своїх культур і приймуть за свою російську культуру. Його ж мова — це мова прогресу, мова найбільш культурної і передової нації... Московська ,,Правда'' пригадала йому, що вже перед століттями писав Ломоносов, що ,,в російській мові видано чар мови еспанської, гнучкість французької, тонкість італійської, силу німецької та лаконічність грецької та латинської мов''. Он воно як! Чи ж не варто ,,страждати'' за це, щоб ця ,,універсальної сили й краси'' мова сталася мовою світу?!

Його переконання, що він сіль землі, його нація найвидатніша поміж усіми націями, його Росія була й є ,,колискою науки і технічних винаходів'', а ,,безсмертний русский геній'' перевищує всіх геніїв світу! Русский нарід ,,найздібніший, найінтелігентніший і наймудріший'' у цілому світі! З якою ж насолодою читає цей нарід, як то ,,Радянська Україна'' закликає ,,хахлов'' ,,глибоко вивчати мову й культуру великого російського народу'', бо раб мусить вивчати мову ,,пана'', якщо бажає ще з ласки цього пана по землі ходити і в колгоспах на нього працювати. Інакше ,,кришка'' йому...

Ще давно писав Ленін: ,,Нам не чуже почуття російської національної гордости'', а сьогодні це почуття стало маніякальною зарозумілістю загалу російського народу.

Ні, щоб там не казати, якими б категоріями не думати і якої б там софістики й діялектики не вживати — а видумка, будьто, ,,російський нарід теж страждав'', будьто, він незадоволений Сталіним і його режимом, і будьто, він бажає, лише не може, повалити цей режим — все те блеф і фікція, якщо не цинічно-безлична брехня!

Брехнею теж й буде твердження, мовляв, ,,добрий'' русский нарід невинен у всіх жорстокостях, знущаннях і звірствах, поповнюваних большевиками на поневолених націях, а зокрема на українцях. Сказав ще Горький: ,,Московська жорстокість, це не якесь спорадичне, чи одиничне, а гуртове явище''. Він, оцей русский нарід, ставши завдяки Сталінови і його большевизмові ,,самим видающимся і передовим народом'', гно-

бить, експлуатує і винищує поневолені нації за певним і доцільним пляном, щоб зробитись ще більше ,,видающимся і передовішим'', а його Росія, щоб стала пострахом для світу та запанувала над усіма континентами й океанами, щоб жила, багатіла, міцніла й потужніла працею і трудом чужих, невільничих рук. Такий нарід, нарід ,,звірюка-хижак'', не заслуговує хіба на довір'я, співчуття, чи на симпатію, та ще й зі сторони тих, яких запряг у ярмо і підганяє наганом, а зробивши їх невільниками — торощить кости і п'є кров. Він заслуговує на зовсім що інше... Та наші ,,демократи'' думають інакше... І не той нарід вони ненавидять, а ненавидять цих своїх, які сміють голосити: ,,Геть від задрипаної проклятої Москви!''

VI

Наші ,,демократи за ,,братерство'', вони боронять ,,засад моралі'', вони проти ,,хижацтва і драпіжництва у відношенні до сусідів. А ось малий приклад, як ці ,,сусіди'' розуміють і інтерпретують ,,засади міжнародної моралі'': Польсько-американська газета ,,Сокул Польскі'' пише: ,,Права Польщі до земель (по Одру і Найсу), це родимі права, це права, подібні до тих, які диктує синам дбайливість за добро, залишене їм батьками й братами. Є це права й обов'язки всіх дочок і синів народу, це родові обов'язки, рівно обов'язуючі всіх поляків. Історична справедливість повернула Польщі ці землі''. Прекрасно, розумно й ,,по засадам моралі написано''! Ясно! Право поляків до тих земель не вигасло, хоч ,,дочки й сини'' ще перед 800 роками тих прав зреклися і замість хоронити їх — ,,посунулись'' на схід... колонізуючи чужі землі. Та все ж таки поляки не втратили прав до тих земель, хоч там уже від віків їх не було, а заселювали їх суцільною масою німці, хоч там не залишили поляки майже жодного сліду по собі. Мимо цього поляки заявляють, що їх обов'язком берегти прав до тих земель, які ,,історична справедливість назад Польщі повернула''. А от Галичина, не говорячи вже про Підляшшя, Волинь, Полісся, не була під Польщею так довго, як були західньопольські землі в руках німецьких, і ніколи не затрачувала свого українського обличчя і характеру, а нарід український не зрікався ніколи своїх автохтонних прав до неї і завжди помимо страшного польонізаторського походу й натиску, становив у Галичині подавляючу більшість, а все ж таки поляки й не думають признати українцям ,,родового права'' до споконвічно їх земель, відмовляють їх ,,дочкам і синам'' ,,спадкових'' прав і обов'язків до них і не допускають навіть можливости застосування до цих дійсно й суто українських земель ,,історичної справедливости''! Так виглядає на практиці міжнародна мораль західнього сусіда України!

А пригляньмось до ,,моралі'' нашого східнього сусіда. Сказав Горький: ,,Єслі враг нє здайоться — єго нада унічтожить''. Хіба ясно для кожного: якщо Україна і український нарід не хочуть добровільно здатись і позволити себе зросійщити — так тоді треба їх ,,унічтожить'', ,,істрєбіть''. Ось, яка мораль!

А ,,демократ'' Далін, всупереч підставовим поняттям засад моралі, уже тепер, коли ще не щезли з України червоно-московські шибениці, думає вже про шибеницї біло-московські, і підшукує наперед уже ,,вєшателів'' для майбутніх українських націоналістів, які, покликуючись на засади міжнародної моралі, осмілились би жадати для України повної державної суверенности, а для свого народу волі! Щож — якщо ворог не здається — його треба знищити, все одно, де і як: на шибениці, чи задушити в підвалах, чи поставити ,,под стєнку'' і розстріляти.

А от другий, справжній ,,демократ'', чого ніхто з наших ,,демократів'' не заперечить (а раз він демократ — то не фашист і не шовініст, не ворог моралі) Керенський написав таке: ,,Я перший поклонюся Сталінові, якщо він забезпечить інтереси Росії від Ленінграду по Дарданелі і Сахалін''. А що він зробить, якщо Сталін ,,забезпечить'' ці інтереси по канал Ляманш?! Щось тут не доладу з цією ,,демократичною'' мораллю. Демократ — не фашист і не шовініст — готов клаптись, а може ще щось більше готов зробити, найбільшому ворогові всяких засад моралі тільки за те, що цей сатана, аморальний звір і антихрист забезпечить інтереси Росії... Демократизм — демократизмом, мораль — мораллю, але інтерес Росії понад усе! А в наших ,,демократів'' усе якось навиворіть: вперед демократія, прогрес, соціялізм, соціялізація — а інтереси України — ,,пустяки''... І не сусіди-загарбники в них вороги, а українські націоналісти, яких на-

лежить поборювати й нищити, бо вони, як „демократ" Керенський, ставить понад усе „інтереси Росії" — так вони на першому місці сміють ставити інтереси української нації. А воно, як то кажуть, що вільно „демократові" пануючої нації, цього не вільно націоналістові нації поневоленої...

Інший знова ж, „тоже демократ", товариш Керенського — Церателлі, заявив свого часу: „Щоб зберегти велике ціле (читай: велику російську імперію) ми не задумаємось знизнищити мале (значить — Україну)". Чи ж не чудовий зразом „міжнародної моралі й етики"?

Усі без виїмку „демократи" — прогресисти, соціялісти праві й ліві — є запеклими ворогами націоналізму, але націоналізму поневолених націй, а на ділі ж самі є найбільшими націоналістами і шовіністами, ворогами самих підставових засад міжнародної моралі й етики. „Демократи", згуртовані біля „Соціялістичного Вєстніка" прямо заявляють, що після повалення неморального большевицького державного устрою, створене буде „єдіноє недєлімоє російскоє государство", в якому „верхная власть будєт єдіная для всего народа, общегосударственним язиком — будєт язик русский, он же будєт обязатєльним у всєх школах". Хай же попробує хтось із наших „демократів" показати нам різницю поміж неморальною русифікацією підкорених народів комуністичним режимом і „моральною" російською демократією... І що тут більше хижацьке: московський ненажерний, загарбницький — чи самооборонний український націоналізм? Та „великий єси Господи і чудні суть діла Твої". Чудна й дивна ота наша „демократія", що вкусила дещо з московської діялектики і логіки! Вона дозволяє полякам кричати про „польський" Львів, хоч там українці з жидами, а не поляки, творили більшість, а одночасно заявляти, що Бресляв, у якому поляків зовсім не було, — це чисто польське місто, не противитися тому, що москалі пишуть про Київ, як про „матір русских городов" — але ж ця ж сама українська „демократія" не дозволяє бути націоналістами-„шовіністами", так, як би хто пробував забороняти волові ненавидіти ярмо, невільникові — пана, який б'є його щодня нагайкою, а в'язневі — тюрми і сторожів, бо інакше ненависть їх зістане заквалiфікована, як... „неморальний, хижацький і драпіжницький шовінізм"... Бувають дійсно явища і факти, яких і найбільшим філософам годі збагнути.

Не лише обсервуючи, але й переживаючи, той „шабаш" божевільної ненависти своїх, у наших „демократів" взагалі, а в тих большевицького авторамеиту й вишколу зокрема, дивлячись на їх уперті намагання створити два ворожі, на внутрішньому відтинку нашого життя, фронти — „демократичний" і „націоналістичний", створити просто дві емігрантські „нації" — „східняцьку" і „західняцьку" — доводиться хіба лиш розвести руками і спитати: Куди прямуємо, куди йдемо? В пропасть, у загибіль? Кому на користь оце божевілля?

Той, хто домагається повної реалізації засад міжнародної моралі й етики однакової для всіх народів, а в тому в першу чергу для свого народу, хто готов і життя своє в обороні родинного права до батьківської землі рідної віддати, хто не просить, а домагається і вимагає застосування історичної справедливости для своєї нації, хто дав стільки доказів відданости й посвяти у визвольній боротьбі, той, хто готов кожної хвилини в боротьбі полягти, щоб лиш „славу і волю і честь" для Рідного Краю здобути — той в очах здеформованих і роз'їджених усякими чужими „ізмами" душ—„фашист" і „шовініст", якого „для добра народу" треба знищити! Глупота, чи божевілля? Духова деправація і національне ренеґаство — чи злочинна безвідповідальність за слова й вчинки, а може політичне гуляйпільство?

А у висліді? „Ми втомлені... вглиблюючись у душі людей нашого племени, маємо причини боятись майбутнього", — пише У. Самчук. Чим втомлені?! Боротьбою із зовнішним ворогом? Ні! Ті, які цю боротьбу ведуть, далеко ще не втомлені і не втомляться! Їм не вільно втомлятись! Перед ними велика й свята мета: „Здобути Українську Державу, або згинути в боротьбі за неї". „Втомлені" лише ті, які ведуть безперерну, але й безнадійну боротьбу з „внутрішнім ворогом" — із націоналізмом і його носіями! Націоналісти ж не втомлені. Їх м'язи і волю, і думку сталить і гартує їх дух, кріпить полум'яна любов до України, додає їм сили і завзяття ненависть до ворога, байдуже, що хтось там називає їх за це „фашистами-шовіністами".

М. Л. Суходоля

ПІЗНАЙМО НАШИХ СУСІДІВ

З ІСТОРІЇ БОРОТЬБИ КАВКАЗУ

Кавказ займає територію 350.000 кв. кілометрів, з населенням, за останньою совєтською статистикою, 12.550.371 людей, з яких корінних кавказців більше десяти мільйонів. Він за своєю величиною одинадцять разів більший, як Бельгія, більший, як Велика Брітанія і Ірляндія разом узяті.

В минулому, в часах великих переселень, Кавказ був брамою народів, що, очевидно, мало великий вплив на формування складу населення. Зараз же на Кавказі живуть чотири народи: азербейджанці, вірмени, грузини та північні кавказці (дагестанці, чечено-інгуші, осетини, карачай-балкарці, адиги: черкеси і кабардинці). Ще не так давно північні кордони Кавказу сягали до дуги Волга-Дон. На підставі Царгородського договору з 1728 р., заключеного між Туреччиною і Росією, кордони Черкесії, це є Північного Кавказу, були встановлені від Дону на південь. Довжину цієї границі проїжджалось конем в часі 10-ти годин, а через одинадцять років, на підставі Білгородського договору, було признано незалежність Черкесії.

Замітною рисою всіх кавказців є і завжди зістанеться глибокий патріотизм, який дав силу зберегти їм на просторах тисячоліть свої чудові традиції, свою національну індивідуальність.

Кавказькі народи, коли ще Росія не мала чітко оформленого державного будівництва, були в дипломатичних і економічних стосунках із старими цивілізованими народами — Сирії, Вавилону, Персії, Греції і Риму, про що свідчить Геродот, Страбон і інші грецькі та римські історики. За їх словами, вже в ті часи Грузія (Колхида) мала добре зорганізований державний апарат, в ній було високо розвинуте й економічне життя. Що торкається Вірменії, то ще далеко перед народженням Христа, вірменська держава мала славу сильної держави, а за панування Тиграна Великого осягнула апогей своєї могутности.

За словами російського історика Ростовцева, який описує життя предків північних кавказців і азербейджанців дохристиянської ери, ,,вони мали розвинутий образ життя, були в постійних торговельних стосунках зі своїми південними і східніми сусідами та мали високо розвинуту аґрарну господарку. Вони займались скотарством і управою ріллі. Грецькі колонії находили там ринки збуту для своїх товарів та посередників для торговельних зносин з Полуднем та Сходом.'' (Сандерс: ,,Історія Кавказу''.)

Кавказ у минулому, в аспекті політичнім, поділявся на окремі царства і князівства. Однак, коли їм грозила небезпека ззовні, вони об'єднувались у воєнні союзи і спільними силами боронились. Під знаком об'єднання пройшла боротьба в І-му ст. (до народж. Христа) з Помпеєм, в IV ст. з гунами, в VI ст. з хозарами, в XI ст. з куманами і в XIII ст. з монголами. Очевидно, що їх наїзди залишили певні сліди в політичній структурі цих держав.

В IV ст. на Кавказ проникає християнство, яке мало великий вплив на розвиток особливо вірменської та грузинської культур.

В VII ст. приходять араби, під впливом яких частина населення Кавказу прийняла музулманство: азербейджанці та населення Північного Кавказу.

Одначе, навіть музулманська частина Кавказу не погоджувалась з зазіханнями своїх одновірців на їхню незалежність. Так, напр., Надир — шах перський, завойовник ,,Великого Могола'' Індій, вирушив на підбій Кавказу, який закінчився цілковитою поразкою. Першу поразку він поніс в Нусі (Азербейджан) від армії Хаджи-Челеби Хана, а під аулом Чох (Дагестан) зістав розбитий на голову і відступив.

Признаючи велике значення, яке має Кавказ в аспекті стратегічнім, політичнім та економічнім, тодішні великі держави — з півдня Персія і Туреччина, з півночі Росія — намагались включити в сферу своїх впливів. Однак, завдяки вродженій любови до свободи і героїчній жертвенності, кавказьким народам удалось зберегти свою незалежність до XVIII ст., коли Кавказу довелось довго і криваво захищати свою незалежність боротьбі з московським колосом.

Імперіялістичне розширення кордонів Росії було характерною рисою всіх правлінь, не виключаючи навіть і Тимчасового Правительства, якого міністер закордонних справ Мілюков, намагався дістати Босфор і Дарданелі. Політика Совєтського Союзу зісталася також вірна цим спадковим заповітам, але в далеко ширших розмірах, змагаючи до опанування цілого світу.

Росія завжди змагала і змагає продістатись до південних морів, до Константинополя, Перського заливу, Індій. На цьому шляху стрінула вона сильний спротив з боку кавказьких народів.

В 1801 р. Росія поневолила Грузію, а до 1830 р. постепенно, після жорстоких боїв, включила у свою державу Вірменію та більшу частину Азербейджану. Зістались непокореними частина Азербейджану і Північний Кавказ, яким прийшлось вести війну, що розпочалась при кінці XVIII ст., під керівництвом шейха Мансура. Ця боротьба прийняла характер дійсної реґулярної війни в 1834 р., коли Імамом був вибраний Шаміль — світський і духовний керівник.

В европейських, а особливо в англійських газетах багато писалось про героїчні подвиги кавказьких патріотів.

Війна Шаміля була боротьбою не лиш за визволення Північного Кавказу. У рядах його армії боролись азербейджанці, як також грузинські відділи під керівництвом царя Олександра.

Кращим доказом того, що Росія витрачила на боротьбу з Кавказом, хай послужать слова російського історика Фаддеєва: „Війна з кавказцями вимагає від нас так великої армії (280.000), з якою ми змогли б пройти маршем від Єгипту до Японії". Другий історик говорить: „Боротьба з Кавказом задержала Росію на 80 років від виконання своєї історичної місії". Іншими словами, ця боротьба задержала російську експансію на 80 років, тому і набрала особливого історичного значення.

В 1859 р. Шаміль попав у полон, але Західній Кавказ продовжав війну до 1864 року. Ця дата вважається роком закінчення „Кавказької війни".

В тому ж році почалось насильне переселювання черкесів. Більше, як один мільйон черкесів, було висилено в Туреччину, тодішню Отоманську державу. Кавказькі народи ніколи не примирювались з чужинецьким ярмом і завжди шукали догідного політичного моменту, щоб скинути з себе ненависне московське панування. Про це свідчать багато повстань у всіх частинах Кавказу до 1917 р.

Під час революції кавказці проклямували в травні 1918 р. свою державну незалежність: 11 травня Північний Кавказ, 26 травня — Грузія, а 28 травня — Вірменія і Азербейджан. Проклямація державної незалежности не була явищем припадковим, бажанням спастись тільки від російської анархії на Півночі, але логічним наступством цих історичних змагань і жертв, які понесли вони за свою свободу.

За короткий період свого існування, кавказькі республіки встигли зорганізувати свій державний апарат, опертий на демократичних принціпах, упорядкувати розрушене революцією господарське життя, перевести аґрарні реформи, розбудувати шкільництво з рідними викладовими мовами — від народних до вищих, випустити державні гроші, побудувати всі необхідні національно-культурні, учбові і соціяльні установи, встановити дипломатичні стосунки з численними державами, які признали їх „де-факто" і „де-юре".

Належить підкреслити, що Азербейджан і Північний Кавказ були першими музулманськими державами, зорганізованими на республікансько-демократичних формах правління.

На жаль, мир і спокій на Кавказі не довго продовжувався. Знова воскресла загарбницька традиція Росії, уже під іншою формою, і знова розпочалась війна, яка не припинилась і до сьогодні. Комуністи, після розгрому „білих армій", всі свої зусилля звернули на загарбання Кавказу, який розпоряджає багатими економічними ресурсами, як і в змислі сільського господарства, так і в змислі своїх надрів: залізо, срібло, золото, марган, ртуть і мінеральні води, не згадуючи вже про нафту, значення якої відоме кожному.

Змагання комуністів окупувати Кавказ є аж надто зрозумілі, бо це країна не лиш багата, але, завдяки своїому географічному положенні, являє собою прекрасний плящдарм, звідки можна проникати в різні краї Близького Сходу для підривної і загарбницької роботи.

Большевикам прийшлось вести жорстоку боротьбу проти кавказьких республік, яка

провадилась більше, як півтора року і коштувала їх дуже багато жертв.

До кінця травня 1921 р. окуповано всі кавказькі республіки. Червоні формально заховали назви кавказьких республік за вийнятком Північного Кавказу, який вони за давньою рецептою („Діли і пануй") розділили на декілька автономних республік і областей, а всю владу зосередили в руках московських сатрапів.

На Кавказі запанувала доба ненависного терору. Але не зважаючи на московські тенденції, кавказці зберегли любов до свободи і незалежности.

Починаючи з 1921 р., на Кавказі вибухають безперервно повстання: в 1921 р. в Азербейджані і Вірменії; в 1924 р. — в Грузії; в 1926 р. — в Азербейджані та Північнім Кавказі; в 1931 р. — на Північнім Кавказі і знова в Азербейджані; в 1937 і 1942 рр. на Північнім Кавказі, не згадуючи вже про малі повстання і партизантський рух, які стали там щоденним явищем.

Зачинення мечетів і церков, обернення їх в колхозні магазини та клюби безбожників, переслідування священиків, депортація в Сибір і Середню Азію людей, як „буржуазних націоналістів", „кулаків", поголовне виселення цілих музулманських племен, говорячи коротше, невиносимий чужий гніт і ярмо, щораз то більше переконує кавказців, що в них спільна доля, спільні інтереси.

„Об'єднання Кавказу!" — стало лозунґом всіх, як в краю, так і закордоном.

Оця основна думка стала сьогодні так загальною і популярною, що зараз немає такого політичного діяча, який би не переслідував її. Таким чином, Кавказ внутрішньо перебудувався, оформився і закріпився в своїх політичних змаганнях. Його мета — незалежність.

Ми віримо, що цей очікуваний нами світлий час уже гряде.

А. Магома

(Переклад із журналу „Кавказ" ч.1.)

Д. ШАЛДІЙ

ЗА ПОБУДОВУ ДЕРЖАВИ, ЧИ ЗА ЗМІНУ ПРАВЛІННЯ?

В часописі „Сучасна Україна" ч.14-15 від липня ц. р. д-р Б. Галиняк вмістив свою статтю під назвою „Визнання держави — чи визнання правління"? Можливо, що мало хто звернув увагу на ці концепції, висунуті в цій статті. Коли її проаналізувати від початку до кінця, стає очевидним, що в ній відкидається нашу ідею боротьби за створення Української Самостійної Держави, тобто концепцію, про яку пише П. Полтава в своїх статтях, вміщених в „Сурмі" ч. 30-31 за цей рік. В статті д-ра Галиняка йдеться, кажучи іншими словами, про перегляд наших національно-визвольних змагань, а говориться про боротьбу лише за визнання існуючої держави. Що автор статті підходить лиш з правного боку і намагається обгрунтувати свою думку з погляду міжнародного права — це справа інша. Не беремося оспорювати різні „міжнародні права і юриспруденцію". Але ж фактом є, що ті, існуючі раніше міжнародні права та дипломатичні засади, нині не лише стали архівальними вартостями, але й відкидаються й порушуються тими державами, які існують не одне тисячоліття. Світ перебуває сьогодні в стадії переоцінки цінностей, в перегляді своїх життьових концепцій та засад, на яких він жив довгі століття. Нині шукається нових форм, нових ідей, бо старі пережилися, тріщать по всіх щілинах. І не дивно! Зміняються часи — зміняються люди в своїх думках. З міркою старого годі вже підходити до різних справ, а особливо до такої справи, де йде бути, чи не бути Українській Самостійній Соборній Державі, існувати, чи ні українській нації. Д-р Галиняк при кінці своєї статті пише: „Годі завжди і всюди проголошувати, що боротьба йде за створення держави — і щойно в останній хвилині пригадати собі, що йдеться лише про визнання існуючої держави". Поперше поставимо питання, чи ми, українці, чи український нарід нині бореться за створення держави, чи за створення лише нового правління в існуючій державі? А подруге — чи взагалі існує нині українська держава? Фактом є, що Українська Держава існувала ще до Переяславської умови і, що Москва зганьбила цю умову, знищила її і не тільки окупувала, але таки прямо вімкнула Україну в склад своєї російської території. Отже, після Переяславської умови Українська Держава поступово, як держава, була знищена, перетворена в територію „єдінонеділімої Росії" і перестала існувати. Чи чужі держави, які мали в ті часи стосунки з Україною, якось зареаґували на знищення Української Держави, чи протестували перед московськими царями, чи може

виповіли комусь війну, як про це наводить приклад д-р Галиняк в випадку Англії і Франції? Коли б і до нині Українська Держава існувала та користувалася б міжнародною особовістю — здається, нам не треба б було ставити питання сьогодні про розподіл Росії на окремі національні держави, а стояло б лише питання про зміну правління. До речі, на концепції про зміну правління в СССР стоїть і вся московська еміграція. Для них усе зло міститься лише в правлінні, а не в тому, що імперіялістична Росія існує, як штучний твір імперіялістів Московії. Тільки змінити правління в Росії — і все буде гаразд!

Знаємо, бо були самі живими свідками і жили в Українській Самостійній Державі в часи 1917-1920 років. Українську Державу, яка постала згідно IV універсалу, визнали деякі держави, як — Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія, Румунія, Аргентіна. Це і вичислено всі держави, які її визнали. Не будемо досліджувати, які причини спонукали визнати Україну з боку тих держав. Одначе, знаємо, що нічого не діється в світі без причини. Коли якась держава має близькі інтереси в новоутвореній державі, вона її визнає якнайскоріше, навіть „де факто". Коли для Америки існування СССР було обоятне, бо вона варилася в своїм ізоляціонізмі, вона й визнала СССР „де юре" дуже пізно, незалежно від того, що „де факто" мала стосунки з СССР ввесь час. По 1917-1921 роках, коли москалі „повернули" Україну до московських територій і створили з неї УССР — чи визнали оту УССР чужі держави? Не тільки не визнали, але її не думають визнавати, і коли ж у дипломатичних колах якоїсь держави згадують про бувшу самостійність України — то це роблять лише у випадку, коли треба чимсь зашахувати в своїх інтересах СССР, чи її правління. І ми вповні віримо, що д-р Галиняк не вважає УССР за Українську Державу, чи за продовження Української Держави з часів Переяславської умови, чи з часів 1917-1921 років. УССР — це большевицько-московська фікція. І не можна розглядати, як позитивне явище того факту, що десь там у Франціско на конференції, чи на засіданнях ООН час від часу беруть участь немов би то делегати від УССР, або те, що Велика Брітанія була запропонувала встановити з УССР нормальні дипломатичні взаємини та обмінятися послами з УССР. Такі факти не є формальним визнанням суверенітету України. Нам відомо, що деякі українські еміграційні кола на такі кроки Великої Брітанії зареаґували позитивно, з самозадоволенням, уважаючи, що мовляв, і чужинці знають про те, що існує Україна, а сам Сталін, створивши УССР, допомагає тим Україні в її визволенні. Іншими словами — що Україна існує юридично. Такий погляд є мильний, бо сучасний державно-політичний статус України є найганебнішою і брутально замаскованою формою національно-державного поневолення України. Існування УССР — це лише фікція. Нам треба, щоб і Америка і В. Брітанія та всі інші держави, а в тому числі і ООН декларували формально перед усім світом своє визнання суверенітету України, а існуючий стан в Україні сьогодні визнали б за неправний, як чужоземна окупація. Лиш в такім сенсі ми ставили й мусимо ставити питання.

В часописі „Сурма" ч. 20 за 1950 рік на ст. 9. пишеться так: „...В. Брітанія, США і інші держави в інтересах поневолених Москвою народів і окупованих держав, повинні відкликати своїх послів з Варшави, Праги, Будапешту, Букарешту, Софії, бо підтримування цих відносин, в істоті речей, є формальним визнанням існуючого стану, а об'єктивне діяння цього таке, що підтримується створені окупантом ілюзії державної суверенности і ослаблюється сепарація поневолених народів від окупанта, ослабюється спротив боротьби з ним, **та ставиться боротьбу тих народів з окупантом в позицію боротьби за внутріщній державний устрій** (підкр. наше), а не за саму державну суверенність". Отже гадаємо, що в цих словах цілком ясно поставлено це питання, чи потрібно нам боротися за створення держави, чи лише за визнання існуючої держави. Польща, Румунія, Болгарія і інші московські сателіти з боку чужих держав є визнані, як існуючі держави, а те, що там большевицький режим — хіба це їх торкається? Нехай, мовляв, борються за зміну уряду. В 1945-тому році, коли в Західній Європі „урядували" большевицькі репатріяційні комісії, англійці і американці говорили до біженців: „Чому ви не хочете повертатись „на родіну"? Дивно...! Вам не подобається сучасний уряд? Вертайтесь, скиньте цей, і виберіть собі такий, який вам буде до вподоби". Іншими словами — боріться за зміну правління, а не за створення держави. Відносини в СССР, її устрій, ні в якому разі не можемо порівнювати з устроєм у Болівії, чи де там ще. Болівія, чи Китай, як держави, існують тягло, а те, що вони бувають поділені на території з різними урядами — це інша справа. Уряди є урядами і немає значення, якими шляхами вони постали в державі. Корея теж була поділена аж до вибуху війни, але вона визнавалась іншими державами, як Корея... Росія нині складається з багатьох окремих республік, що творять СССР, тобто „союз", на папері очевидно, але чужі держави визнають лише СССР, як неподільність. Одна справа це міжнародне право, а друга справа — наявне існування і „де юре" і „де факто" держави. Україна сьогодні, як держава, не існує. Існує тільки українська територія з українською нацією, що заселює цю землю, при чому не всі українські землі знаходяться в межах УССР. При створенні УССД стоятиме питання про влучення цих відірваних українських земель до майбутньої української Держави.

Таким чином, ми і ввесь український нарід, сьогодні боремося не за визнання існуючої держави, якої по суті немає, і не боремося за зміну правління в існуючій псевдодержаві УССР. Ми боремося за створення Самостійної Соборної Української Дер-

ДЕМИД ТРУХАНІВСЬКИЙ

З-ПЕРЕД ДЕСЯТИ РОКІВ

(Закінчення)

Розгром большевицьких частин, замкнених в селі Л., був цілковитий. На вулицях міста начислено понад двісті вбитих большевицьких солдатів, а число ранених перевищало тричі. Зброя і амуніція, залишена на возах та біля вбитих і ранених червоноармійців, зникла, ще заки на вулицях появились люди. Вона вся, включно з важкими та легкими кулеметами, опинилась у руках селян підміських сіл, які ще звечора очікували цієї добичі, наражуючись часто на небезпеку, що грозила їм, як з боку большевиків, так і німців.

Уже цього ж самого дня вранці службу безпеки в місті обняла українська озброєна міліція, зорганізована з членів і симпатиків ОУН, якої члени носили покищо тільки блакитножовті перепаски на рукавах. Вона зайняла будинок, де раніше містилась польська поліція, а пізнише НКВД. Комендантом міліції назначено колишнього бунчужного УСС, члена УВО, а згодом ОУН д. К., людину вийнятково чесну, високо ідейну та енергійну. Зі своїх завдань коменданта міліції, покладених на нього проводом ОУН, вив'язувався вповні задовільно. Завданням міліції було не тільки вдержати лад у місті та підміських селах, але під її опікою знайшлися також усі військові об'єкти, як також магазин зброї, яку німецька „Ортскомандатура" встигла нагромадити з районів, їй підпорядкованих. Була це зброя російська, яку большевики відступаючи, кидали по дорогах, лісах тощо.

Рівночасно по селах, таки з перших днів приходу німецької армії, там, де раніше були станиці польської поліції, потворились станиці української міліції, для яких повітовий керівний центр, уже почав творитись. З огляду на те, що по селах і лісах вештались ще недобитки розбитих і розпорошених большевицьких частин, як також усяке шумовиння, користаючи з неупорядкованих ще якслід відносин, почало вилазити та займатись грабіжами, збройними нападами і т. д. — число міліціонерів по окремих станицях було зміцнено подвійно в порівнанні, напр., зі станом польської поліції. Часто траплялось, що міліція, підсилена боївками ОУН, обезброювала малі большевицькі частини, забираючи в них зброю, що з правила залишалась у наших руках. Українців та солдатів інших національностей, крім москалів, якщо не були політруками, звільнювано. Багато з них залишилось по наших селах.

Цього ж самого дня, коли місто зістало звільнене від большевиків, безпосередньо після бою, міліція звернула своє заінтересування на тюрму, де сиділо поверх 300 в'язнів НКВД, всі за малими вийнятками, українці. Тільки декільком із них вдалось спасти своє життя, завдяки відважному наскокові боївки ОУН, підчас паніки серед відступаючих большевицьких частин в останньому дні перед приходом німецької армії. Яка доля стрінула інших в'язнів — не було жодних сумнівів, ходило лиш про те, щоб відшукати ці місця, де їх розстріляно. Приходили вістки, що багато з них порозстрілювано в поблизьких лісах, як також під мостом у місті біля казармів. Там же розстріляно і сестру ідеолога і провідника ОУН на Східніх Українських Землях — Орлика-Мирона, вбитого ґестапом на вул. Фундуклеївській у Києві. Тіло її віднайдено в бестіяльський, садистичний спосіб знівечене, що ледве можна було зідентифікувати. Частину в'язнів, як усі додумувались, замордовано таки у в'язниці. Це підозріння було тим більше обґрунтоване, що мешканці, які жили недалеко в'язниці, розказували, що в передостанню ніч перед евакуацією міста, на в'язничному подвір'ю запущено мотори кількох автомашин, які гуділи аж до ранку. Запущено їх на те, щоб заглушити стріли, чи крик мордованих.

ЗА ПОБУДОВУ ДЕРЖАВИ, ЧИ ЗА ЗМІНУ ПРАВЛІННЯ?

жави, побудованої українським народом на його українських землях. Ми боремося за здійснення ідеї нації, за здійснення природних прагнень українського народу до самостійного державного життя. Ми боремося також за корінну перебудову на абсолютно нових основах сучасного суспільного ладу, який існує на українських землях нині, де не буде визиску людини людиною, де буде здійснена повна свобода. Такі наші концепції відповідають фактичному станові, в яких перебуває вся етнографічна українська територія і український нарід. Час покаже, чи визнають нас зразу „де юре", чи „де факто" чужі держави, чи не визнають. Та такими справами сьогодні немає чого перейматися. Українському народові потрібна держава власна, самостійна, а те, чи визнають, чи не визнають її — його мусить мало таке питання турбувати, бо визнання проходить своїм порядком. Одні держави покличуться на те, що вони колись ще визнали Українську Державу, тому таке визнання лише підтвердять, а другі визнають наново, треті визнають лише „де факто", четверті можуть зовсім не визнати і це їхня справа, а нашим священним обов'язком боротися за створення УССД, доки вона не буде суверенна і відірвана від Росії.

На нашу думку твердження д-ра Галиняка є життьово невиправдані, хоч вони й може правдиві з точки погляду міжнародного права.

Крізь входову браму, якої одна половина витягнута з занавісів лежала на землі, входимо в просторе подвір'я, у якому крім кілька старих сінників та соломи, стертої на січку, не находимо нічого замітного. Немає жодних слідів, щоб на подвір'ю виконувано екзекуцію. На стінах не видно слідів куль і крови. Заходимо у в'язничну кухню. На долівці бачимо тільки поперевертані казани з кашею, яку обсіли мухи. Спинаємось по вузеньких східцях, що ведуть на перший поверх тюрми з подвір'я. На коридорі повно сміття та рештки старої одежі, плащі тощо. Двері однієї келії розбиті. Це, чи не та келія, з якої звільнено в'язнів боївкою. Усюди мертва тишина. Стає моторошно, коли подумаєш, що оце декілька днів назад, діялись тут дантейські сцени, завершувався останній акт людського життя. В канцелярії начальника тюрми найшли тільки документи без значення, бо всі компромітуючі папери встигли забрати з собою, або знищити. В грубі найдено багато попелу. Звідсіля йдемо до в'язничних підвалів. Головні двері до пивниці стоять відчинені, але ці двері ведуть властиво до пивничного коридора, з якого щойно є входи до окремих пивниць, а їх є кілька. Нашу увагу звертає пивниця, якої двері завалено камінням. Заглядаємо до середини крізь малий отвір у дверах, але через темноту, яка панує всередині, нічого не видно, за те чути солодкаву воню, так характерну для загниваючого м'яса. Усуваємо каміння та, нарешті, відчиняємо двері. На нас зразу ж ударив жахливий сопух розложеного вже людського тіла. Сопух був так сильний, що ми змушені були покинути коридор та вийти на свіже повітря. Встигли тільки побачити купу людських тіл, що лежали в різних позиціях, обернені спинами догори. Перші, що лежали ближче дверей, мали руки пов'язані на спині мотузками та дротами. Міліціонери, вбравши протигази та гумові рукавиці, повиносили ці тіла на подвір'я. Усіх помордованих начислено тридцять шість, усі чоловіки. Деякі з них були у вишиваних сорочках і всі, як пізніше зідентифіковано, були українці, переважно із сіл цього ж району. Обличчя були уже розпухлі, що з трудом розпізнавали їх кревні та знайомі. Майже всім без вийнятку перед замордованням закнебловано уста кусками ганчірок, рушниками тощо, а руки позв'язувано дротами або мотузками. Хоч дуже докладно оглянено тіла, однак годі було збагнути в який спосіб їх помордовано, бо на тілі не найдено слідів куль, ані теж слідів колених, чи рубаних ран, і навіть лікарі не могли видати своєї опінії про те, а тільки висловили здогад, що правдоподібно потруєно їх газом. Щойно пізніше довідались від тих, яким удалось уникнути цієї жахливої смерти, що всіх їх помордовано ударом молотка в потилицю. При розпізнаванні трупів помордованих жертв НКВД — діялись драматичні сцени. На другий день при величезному здвизі народу, що зібрався з цілого району, похоронено всіх у спільній братній могилі на місцевому цвинтарі.

Два дні після звільнення міста, дня 30-го червня, радісно пролунав на хвилях етеру акт відновлення Української Держави. Заряд міста під проводом нового посадника та повітового старости д-ра Б., замордованого разом із двома українськими поліцистами біля Криниці в серпні 1944 р. польською боївкою, постарався, щоб місту, знищеному німецькими літаками, надати урочистий вигляд. На вежі ратуша, в якому колись містилась державна гімназія, лопотів на сонці блакитножовтий прапор. Усі доми в центрі міста удекоровано зеленню, килимами та прапорчиками. Після урочистої Служби Божої та декількох промов, виголошених з трибуни на ринку, відбулась дефіляда, в якій взяли участь тисячні маси народу.

Тиждень пізніше, з ініціятиви ОУН, відбувся другий, далеко більший здвиг, бо взяло в ньому участь декілька повітів, на горі Л., де впродовж двох років під час попередньої світової війни боролись Українські Січові Стрільці. За старанням поблизьких сіл П. і Ж. висипано, розсунутий в часі горезвісних пацифікацій „стшельцами", курган, на якому вкопано високий дубовий хрест. Вже в суботу пополудні почали прибувати процесії з священиками на чолі з далеких сіл сумежних повітів. Почесну сторожу на могилі держали уніформовані міліціонери в шоломах. Урочистість вшанування пам'яти поляглих у боях січових стрільців тривала зранку до пізнього вечора та взяло в ній участь кількадцять тисяч людей. Так масовий здвиг був виявом не тільки високого патріотизму народних мас, але рівночасно був наочним доказом їх солідарности з ОУН, очолюваною С. Бандерою. Його популярність, започаткована мужнім виступом у варшавському процесі, росла з дня на день, щоб згодом його ім'я стало символом упертої і безкомпромісової боротьби за українську державність.

Уже з початком серпня цього року, декілька тижнів після арештування Українського Уряду у Львові, ґестапо розпочало перші арештування провідних членів ОУН, яке охопило цілу Галичину. Несподівано зістав арештований провідник ОУН нашого міста д. С., який згинув в квітні 1945 р. в одному із концентраційних таборів у Баварії. Під кінець серпня арештування посилились. Хто своєчасно не скрився з провідного активу ОУН — зістав арештований. Така сама доля очікувала і тих українців, які активно включились у процес українського державного будівництва, займаючи керівні становища в адміністраційному апараті. В останніх днях серпня ґестапо, яке щораз частіше почало приїздити до міста з обласного центру, підступно скликавши до жандармерії деяких українців, заявило, що всіх уважається арештованими. Серед цих арештованих знайшовся і автор цих рядків. Не було навіть можливости переказати додому, що з нами сталось. В оточенні сильного конвою „шуцполіції", автом відтранспортовано нас до тюрми в обласному центрі Т. Після короткого переслухання в канцелярії тюрми

старшиною ґестапа, відпроваджено нас шістьох до келії ч. 36, колишньої „камери смертників" в часі большевицької окупації. Цілу ніч в коридорі крізь грубі тюремні двері було чути метушню. Це, мабуть, спроваджувано арештованих з цілої области. Цієї ж самої ночі привезено з містечка П. цілу підстаршинську школу, яка щойно почалась творити. Другого дня вранці спроваджено нас усіх на тюремне подвір'я, де теж знайшлися арештовані, що перебували в інших келіях великої тюрми. З допомогою перекладача повідомлено, що всі ми є арештовані і при спробі втечі буде ужита зброя. Стало ясно, що нас перевозитимуть в іншу тюрму, тільки невідомо було куди. Щойно проїжджаючи через місто Золочів, здогадувались, що до Львова. І дійсно коло год. 5-тої заїхали на тюремне подвір'я при вул. Лонцького, де після провірки, запроваджено нас в „гостинні" мури тюрми, місця мартирології українського народу в часі большевицької і німецької окупації Західніх Українських Земель. Тимчасово приміщено цілий транспорт в коридорі підвалу, де й залишено на ніч.

Всі келії в підвалі були вже переповнені. Деякі з цього транспорту, що мали за собою декілька років польської тюрми в Свєнтокржижі чи Вронках, негайно, як тільки зник профос-ґестапівець, крізь „юдаші" (контрольні отвори в дверях, що вели до келій) нав'язали контакт з в'язнями та від них довідались про відносини тюремні, про знайомих, що вже сидять у тюрмі тощо. Були це переважно молоді люди з т. зв. похідних груп ОУН, арештовані на Осередних Українських Землях. Більшість цих в'язнів, що перебували у підвалі, були хворі на інфекційні недуги — тиф і криваву дезентерію. Хворі лежали у цих самих кімнатах, де перебували здорові в'язні, без жодної лікарської опіки, в бруді і задусі. По келіях не було ліжок, не було сінників, чи матраців, в'язні не мали чим прикритись. Ніччю по коридорах повнили службу т. зв. „чорні круки", названі так від чорних одностроїв, що їх носили. Деякі з-посеред них допомагали в'язням цигарками, тютюном та харчами.

Проводимо першу ніч у львівській тюрмі. Щоб не змерзнути, рішаємо покластись тісно один коло одного та заснути ніяк не можемо. Кожний з нас ще під свіжим враженням страшних відносин, які панували в цій тюрмі, під вражінням вісток про розстріли знайомих, а навіть кревних, важкі думи пробігали крізь голову, а при тому ж було холодно та твердо. Засипляємо над ранком тоді, коли вже треба вставати. Підводимось з бетонової долівки, робимо руханку, щоб розігрітись, миємось, втираючи обличчя хусточками до носа, молимось, співаючи пісню „Боже вислухай благання". З нами співають усі в'язні в келіях. Після снідання, приводить профос нового арештованого, знайомого нам усім зі Львова, сина визначного українського письменника, схопленого ґестапом десь біля Києва, чи не у Василькові. Профос, дуже низький ростом, щоб „гідно" розпрощатись з в'язнем перед замкненням у келії, хотів його копнути ногою там, де звичайно німці залюбки копали, але через те, що арештований був дуже високий, профос стратив рівновагу та впав навзнак, ударяючи таки здорово головою об долівку. Ми, що приглядались з боку цій сцені, вибухнули сміхом, та таким сміхом, якого ніяк не придусиш, хоч затикали долонями роти. Сміялись ще й тоді, коли розсерджений профос почав нас бити здоровим грабовим бучком.

Щоб розрадити себе та підбадьорити в'язнів по келіях — почали ми співати українських революційних пісень. Ґестапівці здивовано дивились на нас крізь вікна, однак не заборонювали. Мабуть, вперше довелось їм чути пісню в тюрмі.

В полудне принесли зупу в казані. Кожний дістав у бляшану посудину тюремної „баланди" — водяної рідини, несоленої та без крихітки товщу, по якій плавали і черваки і воші. Їсти давали тільки два рази денно.

Цього ж дня пополудні звільнено з тюрми д-ра О., що прибув разом з нами. Д-р О., по професії адвокат, а в часі проголошення української державности посадник міста Т., був арештований у перших днях війни в місяці червні ц. р. через НКВД і разом з іншими в'язнями ескортований етапами на схід. Виснажений довгими маршами, все відставав від групи і енкаведист стрілив до нього з пістолі та так щасливо, що куля входячи під ліве око вийшла шиєю, не паруш уючи мозку, ані теж слухових органів. Віднайдений селянами — незабаром вилікувався. Начальник ґестапа, гавптштурмфюрер Гофман, якого незабаром усунено з цього становища, закидаючи йому гуманність супроти в'язнів, прийшов особисто до тюрми та повідомив його про те, що він звільнений, а навіть поміг йому взяти валізку.

Увечорі нас переведено з коридора у підвалі — у коридор на другому поверсі. Коридор цей, хоч далеко ширший і довший, був переповнений вщерть в'язнями так, що не було можливости не то що лягти, але й сісти. Вночі спали на зміну. Між арештованими, які походили з різних сторін Галичини, а навіть Волині і Українських Осередних Земель, було багато знайомих. В одній із келій на цьому коридорі був молодший брат С. Бандери, якого ще в Станиславові так побито, що він стратив слух. На цьому поверсі щораз частіше почали нас відвідувати ґестапівці, побиваючи за кожним разом грабовими бучками. Декого викликають на переслухання, з якого, якщо вертає (бо бувають випадки, що не вертають), то побитим з синцями на тілі, з розпухлими обличчям. Часто переслухують вночі. На таке нічне переслухування, звичайно, викликувала молода жінка, що володіла добре українською мовою, але своєю жорстокістю, мабуть, не найшла собі рівного поміж своїми колеґами-ґестапівцями. В'язнів, яких потребувала, будила сильним стусаном ноги в бік. Супроти в'язнів, як пізніше розказували її жертви, стосувала вирафіновані тортури.

Крізь вікна, що виходили на тюремне подвір'я, одного ранку побачили наших в'язнів-українців, яких вантажено у автомашини. Їх, мабуть, уже відправляли на залізничу станцію, а звідси, або до „Монте Люпа" в Кракові, або прямо до концентраційних таборів у Німеччині. Між арештованими вдалось мені пізнати тільки Р. Кравцева, якого знав ще з часів університетських студій у Львові, тоді, як студента політехніки.

Кожний з арештованих ставив перед собою питання, що станеться з нами, яка дальша наша доля. На цю тему йшли часто розмови та були різні прогнози. Ці з в'язнів, що жили від 1939 р. в Польщі, по той бік нової границі, задивлялись дуже скептично на нашу майбутність і, знаючи, що таке ґестапо предбачували навіть розстріл, а в найкращому випадку — концентрак, що, за їхніми оповіданнями, рівналось смерті, лиш повільній.

На другому поверсі, переповненому людьми, не довелось нам бути довго. За декілька днів переведено нас, 48 політв'язнів у коридор на першому поверсі. Щасливим припадком до цієї групи дістались усі арештовані з цієї місцевости, звідкіля походив і я. Крім них, були там люди, знані мені зі Львова, як Дужий та інші. Тут теж знайшлись і селяни з села, у якому священиком був батько С. Бандери. Було їх кількох: паламар, дяк та трьох старших церковних братів. В одній із жіночих келій сиділа дружина Лебедя, яку звільнено, скоріше, як нас. В останній келії, біля якої і ми примістились, призначеній для десяти в'язнів, сиділо 27 жидів, а 28-им в'язнем цієї келії був І. Лапунька, член ОУН, арештований далеко скоріше за нас, десь в околицях Житомира і розстріляний разом з інж. П'ясецьким, членом Українського Уряду чи не в 1942-му р. До мешканців цієї келії ґестапівці стосували особливі, рафіновані і жорстокі методи; не було дня, щоб над ними не знущались. „Параша" в цій келії нещасливців була призначена тільки для десяти чоловік і тому в'язні для полагоджування фізіологічних потреб уживали тарілок, призначених до їдження, а навіть черевиків. Ранком, коли профос відчиняв келії по черзі, в'язні з цієї кімнати тихцем, під полою, виносили посудину до умивальні, та там і мили. Одного разу, раненько, профос відчинив двері цієї келії і побачив тарілку, ужиту для тої цілі, про яку щойно згадав, та домагався, щоб цей в'язень-„злочинець" признався. Коли ніхто не зголосився, почав усіх бити так довго, аж один признався. За кару мусів зміст цієї тарілки з'їсти, пополокати водою і її випити.

Минали дні за днями і ніхто нами не цікавився, поминаючи хіба те, що майже кожного дня котрогось із нас не бито, використовуючи до того найменшу причину, а то й побивано без причини. Хоч голод нам допікав, однак, найгірше відчувалось брак тютюну. Дехто з пристрасних курців порізав уже цигарничку та скурив. Стало краще, коли до тюрми в характері в'язничного лікаря, приділено українця. Що другий день, звичайно через Лапуньку, яким заопікувався, як хворим, передавав нам пачку „махорки", а зрідка хліб. Діялось це так, щоб не довідалась про те в'язнична влада. Харч був такий, що при ньому можна було жити не більше, як пів року. У декого з в'язнів з голоду почали вже пухнути ноги. Та найбільше нас турбувала доля одного в'язня, бувшого шофера зі Станиславова, якого перевозячи до Львова, обляли ґестапівці навмисне бензиною. На тілі потворились рани, які наслідком нечистости та браку бандажів і відповідних ліків, загнивали, справляючи йому болі. Щойно з приходом лікар'я-українця, перенесено його до кімнати хворих, де скоро вилікувався.

Перебуваючи декілька тижнів у тюрмі переконались, що кожної п'ятниці вранці випроваджувано в'язнів з тюрми, вантажено тільки в білизні на автомашини, які після кількох годин повертались порожні, привозячи назад лиш, озброєних в машинові пістолі, ґестапівців. Згодом довідались від „чорних круків", що всіх їх розстрілювано в ліску, як казали в тюрмі — „на пісочках" у Лисиничах, недалеко Львова, де була фабрика дріжджей. З правила в цьому дні до зупи кожний в'язень одержував пригорщ покраяного на дрібні куски хліба, який походив із харчових пачок, що залишались після розстріляних. В такі п'ятниці в дуже ранніх годинах в тюрмі був рух: чулось прокльони, німецьку лайку і характеристичне „льос, льос", яке врізалось в уха, що ще і сьогодні наче б прочувалось. Досі, однак, таке „прочищування" переповненої тюрми наш коридор оминало, але кожний з нас здавав собі справу з того, що все таки така п'ятниця і до нас завитає, та хто зна... чи не вимете і нас на „лисиницькі пісочки". У такій атмосфері думок пливло життя в тюрмі, проходили дні за днями, тижні за тижнями... В п'ятниці зривались із своїх місць на долівці завжди скоріше, як це предбачував тюремний реґулямін. Те саме діялось і по тюремних келіях. В такі дні ранком в'язні, хоч з засади ніколи про те не згадували через певні тюремні пересуди, були поденервовані, але вдавали спокійних, а навіть старались бути веселими (шибиничний гумор), щоб не впливати своїм настроєм на тих, які вимагали духової піддержки. Щоб розвіяти тюрему мелянхолію, кожного дня збирались разом, заводили гутірки на різні теми, співали пісень тощо.

З-посеред в'язнів, приміщених по келіях, звернула на себе нашу увагу бабуся, українка зі Львова, приблизно років 70-75. Вона розказала нам, що крізь дротяну загороду на цитаделі, де були приміщені большевицькі полонені, передала бохонець хліба синові сусіда, який змобілізований большевиками у 1940 р. дістався до німецької неволі. Вартовий зловив її „на гарячому вчинку" та передав до ґестапа. Завжди журилась тим, що вже пізня осінь, а в неї некопані картоплі та невирубана капуста в огороді зігниє. З куска хліба, що одержувала кожного ранку, половину передавала нашому

наймолодшому в'язневі, арештованого на Східніх Землях, який мав щойно 17 років.

Осінній листопадовий холодний ранок. Сьогодні п'ятниця, тому встали ранесенько. Надворі паде густий сніг. Не встигли ще вмитись, коли у коридор впадає з криком і лайкою група ґестапівців та за списком почали викликати в'язнів, „побиваючи їх при тому немилосердно грабовими палками, викрикуючи „льос, льос". Ми зразу ж догадались, що прийшла довго очікувана, феральна п'ятниця. Усіх викликуваних спроваджувано на подвір'я. На список попала теж бабуся. Переходячи коло нас, потішали її, що їх беруть на роботу. Наші слова потіхи — прийняла за правду. Викликавши всіх, що знайшлись на списку, підійшов один з ґестапівців до нашої групи, що збилась у кутку біля дверей келії „нещасливців", та наказав уставитись двійками, при чому заборонив убирати плащі. Стало очевидним, що ми теж призначені перейти сьогодні там, де немає... „болізні ні печалі". Підемо з бабусею „на роботу". Ну що ж, нічого не порадиш — „раз мати родила, раз і вмирати треба". Сходимо двійками по сходах та уставляємось біля вхідових дверей на подвір'ю. Наша група, яка нараховувала 48 політв'язнів, трималась окремо. Інші в'язні, яких було 250 чоловіків і жінок, переважно жидів, уже майже всі були розібрані і стояли босі в білизні, очікуючи авт, що вже під'їжджали. Бабуся, коли побачила нас, почала з сльозами в очах просити, щоб її приділено до нас, бо легше їй буде вмирати зі своїми. Кожний нас по-своєму переживає ці драматичні хвилини перед смертю. Мій сусід, як в гарячковій психозі, жалкує, що не взяв вишиваної сорочки на смерть і це мені повторює, аж до знудження. Інший знову, учитель десятирічки з Києва — Сак, що згинув пізніше на Осередніх Українських Землях з рук ґестапо, і вечорами розважав нас жартами, яких у своєму „репертуарі" мав невичерпаний запас, закликав, щоб ми заховувались по-мужньому, „щоб — як він говорив — німецька сволоч знала, як відважно вміють умирати „бандерівці". Обов'язково, коли уже нас розстрілюватимуть, мусимо співати „Ще не вмерла Україна", так, як герої під Базаром" — домагається він. До нашої групи підходить „шуцполіцай" та забирає в нас годинники, перстені, обручки, портфелі тощо. Здаю свій ручний годинник. Д-р В. з Надвірної, хоч битий „шуцполіцаєм", ніяк не може стягти з пальця шлюбної обручки. Нарешті, стягає, чуть не зі шкурою. Розбираємось і, як усі босі і лиш у білизні, очікуємо авта. Під'їжджає автомашина. Дехто з наших уже підходить до авта. Але, о диво... У цьому, так критичному моменті, отвирається в'їздова брама і входить старшина ґестапа, мабуть, більша „шишка", та кинувши оком по людях, підходить до нас, що вирізнялись з-посеред інших хіба лиш тим, що тримались окремо та, за малим вийнятками, були всі молоді. Зблизившись до нас, по-російськи каже, що сталась помилка і ми можемо відійти нагору, а всі забрані речі, будуть нам повернені. Збираємось і відходимо двійками на коридор. Біля вхідових дверей молода жінка, тільки в білизні, як усі, звертається до нас з плачем українською ломаною мовою з проханням, щоб, коли будемо звільнені, заопікувались її п'ятирічною донею, яка залишилась вдома сама, тільки під опікою сусідки, подаючи рівночасно адресу. Пізніше ми довідались, що ця пані, розстріляна цього ж дня, була дружиною інженера-поляка. Після звільнення з тюрми, зайшло нас декількох на подану нею адресу, однак її донею заопікувалась родина мужа, що перебувала в Кракові.

Коли знайшлись знову у своєму коридорі, що тепер видався нам розкішною кімнатою, опритомнівши аж до цілковитої рівноваги, запримітили, що один із нашої групи, молодий двадцять трирічний юнак, став сивий. Голова, покрита темним волоссям, стала впродовж не більше п'ятнадцяти хвилин, сідою. В місяці липні він був арештований у Житомирі, а через те, що не мав жодних документів, німецький воєнний суд засудив його на смерть, як большевицького шпигуна, однак тоді йому вдалось утікти. Незабаром після того, арештують його знову з іншими членами похідних груп та відставляють до Львова. Тут разом з нами довелось йому вдруге пережити глибоко драматичні хвилини, та так інтензивно і глибоко їх переживав, що не пройшло це безслідно.

Після декількох тижнів нас звільнено з тюрми, за вийнятком кількох, яких перевезено до „Монте Люпа". Але й тих за чотири місяці відпущено додому під цією умовою, що не братимуть участи в політичному житті.

Багато з тих, арештованих ґестапом у 1941 р., з якими впродовж кількох місяців „ділили спільну долю і недолю" в ославленій тюрмі при вул. Лонцького — не живе. Більшість з них погинула в рядах УПА, багато під Бродами, тільки нечисленні знаходяться по цей бік „залізної занавіси".

НА „ЗЕЛЕНИЙ КЛИН"

Юхим Біленко розгублено дивився у вікно вагону третьої кляси і мацав потилицю, ніби намагався переконатись, чи дійсно вона його, або часом запихав руку за пазуху сорочки, запраного кольору.

Свербіло його скрізь, бо трапилась велика біда в цьому ж таки вагоні. Вартість цього лиха, що трапилось, він мимоволі порівнював із втратами попередніх часів і прийшов до висновку, що остання втрата, була найдошкульніша.

Останнє нещастя було для нього безмірно більшим

від того, коли він, як неприкаяний, блукав ночами довкола своєї садиби одинцем, бо дружину і діти відправив уже скоріше в різні кінці світа Божого, а сам днем в очеретах, а ніччю його тягло глянути при ясних зорях, бо місяць теж запримічував, на власні споруди свого невеликого господарства.

Серед темної ночі, крадьком, неначе злодій, він бовтав мокрими від роси штанами, що неприємно хльопали по литках босих ніг, щобн побачити свій шматок праці, вислід двадцяти років життя разом з родиною.

Брьохання штанів, мокрих від високої зарошеної трави, йому надокучало, бо порушувало тишу. Час від часу Юхним зупинявся і, оглядаючись, підкачував їх, але вони знову ж під вагою води скачувалися до землі. Повторюючи те, саме або тримаючи штани в руках, Юхим ішов далі, щоб відпочити на колись власному шматкові землі.

Він не міг відірвати очей від річки, що протікала на березі його садиби, сидячи під старою дикою грушею. Ця груша була постійним місцем його відпочинку, після тяжкої праці.

Та не було б жалю, коли б мав, хоч велике господарство. Шість десятин земельки, сіра кобила ,,Васька'', яка щовесни давала добре лоша, та корова ,,Манька'' позбавили його права ходити вдень по цій густо зрошеній власним потом землиці.

Слухав він, як спокійна річенька Хорол, зненацька порушаючи тишу, скидалась рибою. Ці звуки були колись близькими, рідними, а тепер далекими і долітали до нього, як з далекого простору звуки пісні, що здавалось йому, відспівалась для нього назавжди.

Тепер, ось тут, не було нічого, щоб зміг він назвати своїм, але відірватись від рідного кутка він не мав сили ні фізично, ні розумово. Відірватись від звиклого, було для нього рівнозначним відірвати себе від життя, розпрощатись з білим світом назавжди. Від останнього кроку його затримувало лише існування родини.

Слухаючи розмову вітру з очеретом, що вкривав берег річки, Юхимові хотілося спати і заснути вічним сном.

— Невже ж я мушу кинути все те, що ніби втілилося в мені?, — питав Юхим, лякаючись власного голосу.

Раптом розірвалося повітря пострілом і з різних закутків загавкали собаки. Юхим припав до трави, від якої почувся ворожий подих. Почувши душороздертий голос — ,,рятуйте'', вмить зірвався з місця та почав втікати.

Відірвавшись від своєї садиби, ніби від ворожої, Юхим побіг у напрямку залізниці. Опинившись на станції і ледве перевівши дух, Юхим сів на поїзд, що вирушав до Полтави, не придбавши квітка, за відсутністю і часу, і грошей.

В потязі викрив його контрольор і спровадив до ҐПУ, яке, не знайшовши у Юхима жодного посвідчення про його особу, спровадило його в ,,Ісправітельно трудовой лагер''.

Працюючи в полі на буряках, Юхим використав близькість високого жита і втік на Донбас, де й улаштувався на працю при допомозі знайомих.

Через пару років він одержав паспорт, важний на один рік, і їхав до своєї родини на побачення, після довгої розлуки.

Отриманий паспорт був його радістю. Більше того — сонцем, що освітило його затьмарене життя. Він уперше, після розкулачки, відчув себе людиною. Він не вірив у те щастя і час від часу витягав його з кишені, перечитуючи по декілька разів, щоб запевнити себе, чи це не сон.

— Приїду, — думав собі, — припишусь, де живе родина, улаштуюсь на праці і заживемо разом. Хоч і тяжко, але разом.

І з просяяним обличчям давав своє ,,сонечко'' читати сусідам і знову ховав до кишені.

За декілька станцій, де він мав висідати, щоб зійтись з родиною, Юхим забажав глянути ще раз на своє ,,сонечко''. Запхавши руку в цю ж саму кишеню, де воно спочивало, ,,сонечка'' не намацав. Раптом до другої. І там немає. Повивертав обидві кишені... нема. Хотів крикнути, але розкривши рота, не міг видавити жодного звука.

Глянув Юхим зором розпуки навкруги і звернувся до підлоги. Дивився і шарив руками попід лавкою, на якій мить тому, щасливо сидів. Помагали йому сусіди — та не найшли.

— Нема! Як у воду впав — сказав Юхим трагічним голосом. Йому здавалось, що його серце стукає сильніше від стукоту коліс потягу. Він ладен був скочити крізь вікно, перед яким мелькала ворожа йому, мокра осіння земля і ніби насміхалася з нього. Він почував себе тяжким, прикованим до підлоги, що важко було йому ворухнутись.

— Який сором... Що ж я скажу родині... Украли? Треба бути великій роззяві, щоб пустити злодія в кишеню. А хіба ж то рятунок, коли скажу, що вкрали? Сором... Що я вартий без того маленького папріця з фотознімкою власного писка, що потрібне на кожному кроці, за вийнятком домовини...

Почувся пронизливий свисток, засичав паротяг, заскреготали гальми. Юхим неначе пробудився від летаргічного сну. Підняв голову.

— Що це за станція?, — запитався переляканим голосом.

— Станція ,,Дерезай'' — кому нада вилізай, — почувся насмішкуватий голос.

Юхим глянув через вікно на перон і перед ним мелькнула назва станції, де йому потрібно вилізати. Вийшов з вагона. Хотів закрутити цигарку, але тютюну не найшов.

— Видно пішов разом з паспортом, — промовив Юхим і, похиливши голову, пішов здовж перону, як непритомний.

— Куди ж мені тепер іти?, — запитав сам себе Юхим. Іти до родини, щоб завдати їй горя своїм

безголов'ям? Ні! А куди ж? Куди мені діватись по такій страті? Хіба на Зелений Клин, куди поїхав мій дядько щастя шукати ще до цієї проклятої революції. Нічого собі, не близький світ! Та ще без паспорту!

І Юхимові здавалось, що його заялозений кашкет піднявся догори від настовбурченого волосся, лише від спогаду про таку далеку дорогу.

— На Зелений Клин, що ген далеко на Сибірі. Їхав до родини з тим, щоб опинитись аж на Сибірі. Нічого собі... Не близький світ! А що ж робити? Їхати до своїх, наразивши їх на небезпеку? Ні! Краще на Сибір! На Зелений Клин!

Відійшовши дальше від людей, Юхим глянув на свої розтоптані черевики. Капав дощ. Із одного черевика цвиркала брудна вода.

— Невже ж я в цей черевик поклав гроші?, — і раптом зняв його з ноги.

— Ні, мабуть, у лівому, — скинувши відразу лівий. Тут. Слава Богу.

Діставши гроші, Юхим став у чергу до каси. По довгому стоянню, нарешті опинився другим біля віконця каси. Коли підійшов один без черги. Черга загомоніла: „А за для кого ж то черга?"

— Так не для мене, — сказав той, що ліз без черги і блиснув двома значками на грудях в червоній обвідці — Карлом Марксом і Леніном.

— Я червоний партизан, — гордо кинув безчерговий.

— Ну то й стань аж на самий зад, коли ти червоний партизан, коли ти бився за те, що ми тепер поневіряємося, — вимовив хтось з черги напівголосно.

— Хто єто сказал?, — запитав грізно партизан. І утворилася мертва тиша, а червоний партизан причіпався.

Тимчасом підійшла черга на Юхима. Узявши за останні гроші квітка, Юхим вийшов на перон.

— Ей, ти! Што ето ти ховаєшся в публіці? Ти від мене не сховаєшся, бо я не таких ловив!, — викрикував той, що назвав себе червоним партизаном. І взяв за руку Юхима, що порпався біля черевиків, зашнуровуючи їх тугенько в далеку дорогу.

— Пайдьом со мною!

— Куди ж ви мене тягнете?

— Там увідіш, побачиш куди. Я тобі покажу за што ми боролись.

— Хіба я що...

— Пайдьом! Хаба, хабакало!, — і потяг Юхима за собою.

— Кто ти? Покажі свої документи!, — запитав ґепеуіст.

— Був паспорт та... украли подорозі до цієї станції.

— Что значіть „украли"?, — передражнив Юхима ґепеуіст, — а бить может ти єго не імєл! Откуда єто відно. Свідетєлі єсть?

— Були свідки, але вони ж поїхали далі...

— Вот поработаєш в ісправітєльно трудовом отдєлєнії годік-два, тоґда нє будеш говоріть „украли". Будеш знать і помніть, как надо бєрєч совєтський документ. Понял? Совєтская власть тєбє довєріла єго, значіть — нужно бєрєч. То нічєво не значіт, что он видан на твойо, якоби імя. Совєтський паспорт надо свято бєрєч, потому, что он нє твой. Понял?

— А хіба ж злодій мій...?

— Твой нє твой, а вот такой, как ти. На тєбя похож. Понял? Что сказал вот етому красногвардєйцу-партізану?

— Аж нічогісенько...

— Так ми тєбє і повєрілі! — натиснув ґудзичка. Ускочило два з пістолями при боці.

— Отправіть вот етого в ісправітєльно трудовоє отдєлєніє.

Спека

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

Підслухана розмова...

У Києві на розі Глибочиці Верховнього Валу стоїть кіоск напоїв. Південь. Горяч. До кіоску підходить колгоспник.

— Чи нема у вас, товаришу, ситра?

— Сітра нет, а кваску можем, — відповідає продавець.

— Так він певно кислий дуже?,— питає колгоспник.

— Сладкій будем пить, землячок, когда прийдьом в царство комунізма.

— Але ж наш парторг каже, що ми вже стоїмо на порозі комунізму, а цукру і за порогом не видно.

— А, єто потому, што американская ґідра імперіялістическая... — починає продавець викладати колгоспникові.

— Ага! — перериває колгоспник. Це напевно вона і наш цукор поїдас. От клята гидра. А ми думаємо, що воно значить? Сіємо і сіємо буряки, а цукру кат ма, та із сіллю чай п'ємо. А воно бачиш. Гидра! От дякую, що пояснили. Налийте і кислого будемо пити, коли цукор гидра поїла.

— Ну да, — каже продавець, — квас хороший, настоящий московський.

— Еге ж, коли кислий, то ясно, що московський.

— А как там у вас под Стокгольмским возванієм подпіска закончилась?, — питас продавець.

— Одна закінчилась, а друга щойно почалась.

— А другая какая?

— Перша то була Стокгольмська. Ми її самі не підписували. Ми стояли на трудовій вахті і трудом лише скріплювали підписи. А за нас і за жінок, і за дітей підписували в Райкомі партії. А цю другу не стокгольмську, а мертвецьку підписуємо ми вже самі.

— Как єто понімать мертвецкую?

— А так, що ми на цій відозві підписуємо всіх померших родичів: дідів, бабів, а хто пам'ята, пише навіть прадідів. Взагалі пишемо мерців, щоб, значить, більше було. Секретар Райкому партії так нам і каже: валяй, хлопці! Хто там буде перевіряти. Пиши і записуй померших бо треба боротись за мир. Ну, ми й боремось і от уже тільки в нашому колгоспі більше п'яти тисяч підписало...

— Правільно!,— радісно затирає руки продавець. Правільно дєлаєте. Подпісуйтесь, подпісуйтесь, землячки. Бийте американскую імперіялізму...

— От я зразу помітив, — відповідає колгоспник, — що ви розумна людина. Але скажіть мені, товаришу, милости прошу, чому це, коли ми провадимо мітинґ і кричимо на ньому: Геть руки від Кореї! Долой американський імперіялізм! — ми мусимо обов'язково надсилати привітальну телеграму товаришу Сталіну.

— Чудак чоловєк! Как тобі нє звесно? Да потому, што собственно говорі, Сталін єсть главний закапьорщик всєй корейской етой какофонії.

— Ага! Розумію, розумію. Так самісенько говорить мені і мій сусід на мітінґу.

— Так тошно і сказал тібє?

— Та щей більше сказав. Коли секретар партії говорив, що американські аґресори напали на беззахистну демократичну Корею і що про це треба кричати на ввесь світ, він, мій сусід, шепче мені в ухо: „сама свиня мішок дере і сама кричить..."

— Так і сказал???

— А потім, коли секретар сказав, що корейці це мученики, він, мій сусід, в самісіньке ухо прошепотів мені: „Корейці менші мученники, як ми. Їх хоч американці прийшли захищати, а ми мільйонами гинемо по таборах примусової праці і захистити нас нікому..."

— А ти єму што на ето?, — з криком кидається москаль-продавець.

— Хух, який противний московський квас, в горлі нудить, а в середині все догори ногами перевертає. До побачення!

За ним, мов навіжений, кидається продавець і кричить: Пожді! Пожді! Міліція, міліція!

М. Маламай

Перші висновки

16 вересня ц. р. в Менчестері відбулося протестаційне віче проти московського імперіялізму, влаштоване „Комітетом Українських Демократичних Партій у В. Британії" (УНДО, УНДС, УРДП і УСП при співучасті групи п. Мельника). Не має сумніву, що в час, коли акція Керенського за збереження російської імперії прибірає на силі, користуючись попертям певних американських кругів, кожний протест, хоч би найменшої української групи, чи партії проти московського імперіялізму, є явищем позитивним і корисним. Так само розцінюємо також і протестаційне віче, влаштоване „демократичними партіями" в Менчестері.

Але кожне явище має далеко глибшу суть, ніж може видаватися, коли розцінюємо його тільки під кутом зовнішнім. Так є із цією маніфестацією і тому звертаємо увагу на деякі моменти, які, на нашу думку, мають більше значення для українського суспільства, як саме віче.

Українська еміґрація в усіх країнах свойого поселення вже давно зайняла своє непримирене становище до московського імперіялізму, виявляючи свій протест у масових вічах, маніфестаціях і т. п., часто спільно з іншими поневоленими московським імперіялізмом народами. Всі та протестні акції переважно відбуваються під прапорами АБН або українських націоналістів та близького до них українського патріотичного громадянства, установ, організацій тощо. На жаль більшість із вичислених „демократичних партій" до цього часу стояли осторонь усіх протестних акцій, негували ними, а навіть прилюдно складали заяви, що нічого спільного з ними не мають (напр., мюнхенська демонстрація). Помимо цього, що згадані партії не представляють серед українського народу будь-якої сили і не мають ніякого впливу на українську еміґрацію, то все ж таки, така постава з боку тих „демократичних партій", при постійному оклевечуванні українських націоналістів, а з ними всього українського народу, що стоїть на визвольних позиціях, як „фашистів", „тоталітаристів" і т. п. приносить для української визвольної справи, особливо серед незорієнтованого у внутрішньо-українських відносинах Західнього світу, багато шкоди. При цьому не можна також поминути жалюгідного факту, що власне багато з тих „демократичних діячів", включно з „міністрами" НРади, таємно або явно пактували й пактують з російськими соціялістами або „тоже демократами", а в боротьбі проти українського національно-визвольного руху найшлися з ними в одному таборі.

Остання акція Керенського, звернена проти українського „сепаратизму", тобто проти самостійної української держави, щоб зберегти єдинонеділиму Росію, викликала конечну потребу одностайного

протесту цілої української еміграції, кожної української установи, організації, партії, кожного українського патріота і самостійника. Це найвищий час, коли кожне українське середовище і кожний український діяч мусить остаточно задекларуватися: проти російського імперіялізму і за самостійну соборну українську державу, або за російським імперіялізмом і поневоленням власного народу.

І це зрозуміла вся українська еміграція, що зразу рішучо станула на протимосковському фронті, заявляючись за самостійною суверенною українською державою, відкидаючи всі московські пропозиції „плебісциту" і „федерації", що мають на меті зберегти єдинонеділиму російську імперію. Концепція АБН розподілу російської імперії на самостійні національні держави стала вповні прийнята всім українським народом, як на еміграції так і в краю, (що бачимо з крайових матеріялів) та всіми іншими народами АБН, що змагають до вільного державного життя. Отже прийшов остаточно найвищий час, щоб і ця нечисленна група людей з цих середовищ, що звуть себе „демократичними" прилюдно заявилася по якому боці фронту вона стоїть. Так і прийшло до Менчестерського віча, влаштованого „демократичними партіями" і уважаємо, що інакше не могло бути, бо кожна справжня українська партія, чи група, ніколи не може заявитися за Керенським і тому протестаційне віче в Менчестері треба уважати в першу чергу, як декларацію частини членів і прихильників тих „демократичних партій" по боці цілого українського народу і концепції розподілу Росії.

Дотеперішня внутрішньо-українська, а ще більше зовнішня політика тих „демократичних партій" майже ізолювала їх від українського народу і збудила до них недовір'я, обережність, нехіть і негативне ставлення і тому в самій перспективі дальшого існування тих „демократичних партій" був найвищий час виявнити їх відношення до самостійницьких стремлінь українського народу і єдинонеділимської акції Керенського. І добре склалося, що віче в Менчестері влаштували „демократичні партії" під власною фірмою, бо тим зроблено фактичний вилім у цьому „демократичному таборі" і здемасковано фальшиву пропаганду російських соціялістів і „демократів", що мовляв, тільки українські „сепаратисти" і „шовіністи" бажають розподілу Росії і відокремлення від неї. Тому, хоч яка маленька група наших „демократів" і соціялістів, але хай же вони також скажуть своє своєю своїм російським товаришам, які стільки надій покладали й покладають на них. Правда, коли б це протестаційне віче, як усі дотеперішні, було організоване загальноукраїнським Комітетом, чи людьми з національно-визвольного табору, тоді успіх його був би значно більший. А так надано йому чисто партійний характер, позбавлено масовости й конструктивности, але за те надано йому більшої чіткости в декларуванні тих „демократичних партій" проти Керенського. При цьому, однак, треба ствердити, що цей перший крок „демократичних партій" далеко не вистачаючий, щоб можна привернути довір'я до українських соціялістів і „демократів". За багато кривди й ударів задали вони в минулому й сучасному українській визвольній політиці, щоб можна вже по першій партійній, хоч і протимосковській імперезі ствердити, що українські соціялісти із Савлів обернулися в Павлів. Не краще і з НРадою, бо в той же самий час її „міністри" і діячі, як от проф. Вєтухів, користуються „Фондом Вільної Росії". Тому треба вимагати, щоб ця група членів і симпатиків „демократичних партій", що вже зважилась прилюдно запротестувати проти московського імперіялізму, так же само прилюдно засудила всі таємні переговори їхніх товаришів із російськими імперіялістами кольору „демократів", чи соціялістів і наплямувала користування їхніми товаришами „Фондом Вільної Росії". Віримо, що якщо згадане віче було щирим наверненням цієї групи „демократичних партій" до спільного українського протимосковського фронту, а не звичайним партійним блефом, розрахованим на відзискання популярности й довір'я серед українського громадянства, то немає ніяких причин, щоб не видати нею засуду на своїх однопартійців за їх проросійську єлинонеділимську діяльність.

З погляду загальноукраїнського треба отверто сказати, що в організованні протестаційного віча в Менчестері, „демократичні партії" іспиту не здали. Правда, на цьому нічого не втрачено, бо цим вічем ані не започатковано, ані не закінчено протесту проти Керенського. Треба ще багато праці, масових протестаційних віч, маніфестацій, зборів, підписів і т. п., треба перетворити цілу українську еміграцію в єдиний суцільний фронт боротьби проти зазіхань московських імперіялістів на самостійність і волю українського народу. Треба спільно з усіми загроженими й поневоленими московським імперіялізмом народами, об'єднаними в АБН, повести рішучу акцію проти Керенського, щоб дати відсіч усім московським імперіялістам, що простягають свої загарбницькі руки по волю й території свободолюбних народів. Ці завдання стоять перед українською еміграцією і на неї лежить обов'язок їх виконати.

Щоб змобілізувати всю українську еміграцію в спільному протиросійському антиімперіялістичному фронті, треба в основу дій класти визвольну боротьбу українського народу на Рідних Землях, уникаючи партійного забарвлення чи емоцій, що відпихають частину громадянства від спільної акції. Цього не хотіли зрозуміти „демократичні партії" — організатори віча в Менчестері. В них і тут партійні інтереси були вищі від національних і вони, як перекупка на базарі, всюди носяться із своїм крамом. Будьмо одверті: справу визнання, чи невизнання українським народом НРади ніхто не сміє виставляти на таких протестаційних вічах, так як це було в Менчестері, бо не ідея НРади привела людей на маніфестацію, а ідея вільної суверенної України і боротьби

проти московського імперіялізму. Організатори протестаційного віча не сміють надуживати патріотизму і терпеливости учасників дешевою аґітацією за НРадою, бо вони прийшли протестувати проти московського імперіялізму а не вислухувати захвалювання міжпартійного твору — НРади. Тільки глибокий патріотизм громадянства, зв'язаний почуттям обов'язку бути там, де протестується проти московсько-большевицького імперіялізму, впливає на це, що учасники віча здержуються від протесту проти партійного надужиття самим вічем. Але все те ще більше відпихає українське громадянство від творення спільного фронту і спільних акцій з українськими „демократичними" партіями. Справа НРади повинна вирішатися на належному форумі властивими чинниками, а не партійними політаґітаторами на протиросійських вічах. Що ж з того, що напр., „демократична" преса надає стільки розголосу таким вічам, коли це не зміняє факту, що з поданої кількости учасників фактично було не більше половини, а недоречність і беззмістовність деяких виголошуваних промов знудили до тої міри учасників, що „декларація" приймалась уже напівпорожньою залею, бо люди порозходились... Але не в нашому інтересі робити спростування перебільшувань „демократичної" преси.

З Менчестерського віча повинні зробити належні висновки передусім самі „демократичні партії", щоб у майбутньому не забракло їх там, де загал українського громадянства проводитиме масові віча по містах і таборах спільно з іншими поневоленими народами СССР, що подібно, як і ми, бажають своїх вільних суверенних держав, а не „федерації" в російській імперії.

Дальша діяльність „демократичних партій" включно з „Представництвом ВО" буде для українського громадянства найкращим доказом, чи з українських соціялістів і „демократів" Савлів можуть виростати Павли... Покищо такого твердження ніяк робити не можна, а давати прогнози на майбутнє зараз ще передчасно.

І.В.

Пожертви

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ"

В. Максимів — 1 ф., І. Бочик — 8 ш., В. Думанський, Д. Косинський — по 6 ш., М. Ховзун, І. Лещук — по 5 ш., І. Ґресько — 3 ш., І. Іванків, М. Лехів, О. Копчак — по 2 ш. 6 п., О. Петришин, І. Бринявський, В. Кучерявий, Я. Мричко, М. Куспіш — по 2 ш.

З нагоди Іменин **В. В., у Ботесдалі** з ініціятиви М. З., гості склали — 4 ф. 16 ш.

З нагоди Іменин **п. В. Волчук** — гості склали: М. Залеський, М. Весолович, В. Волчук, І. Терлецький, М. Телешук — по 10 ш., Л. Невердовський, Д. Лесів, Г. Семчак, П. Вовчук, С. Грипик, М. Волошин, П. Волошин — по 5 ш., М. Харук — 7 ш., А. тилько — 4 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Ірки і Василя Дзюба у Манчестері,** з ініціятиви п. І. Андрусяка, гості склали — 7 ф. 8 ш.

П. І. Сорокатий — 10 ш.

ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД

На уродинах донечки **Олі** у П-ва **Галькових,** з ініціятиви п. М. Гальнова, присутні гості склали: Д. Мицяк, П. Пелех, Г. Солтис, М. Федик, В. Васюта, П. Скотар — по 10 ш., Володимир, П-во Галькові, М. Мілько, В. Цигенька, І. Піхорович, Е. Піхорович, П-во Савкові, М. Федко — по 5 ш., В. Гайдунький — 4 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Софії і Івана Амброс** в м. **Рочдейлі,** з ініціятиви п. Скопів, гості склали 4 ф. 17 ш. 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Крик** в м. **Болтоні,** з ініціятиви п. Гавчак, гості склали — 2 ф.

З нагоди вінчання П-ва **Марії і Йосифа Совків,** з ініціятиви п. М. К-й, гості склали — 3 ф. 16 ш. 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Ярослави і Івана Фіґолів** в м. **Олдгамі,** гості зложили: П-во Фіґоль — 10 ш., А. Харковців — 1 ф., В. Зима — 1 ф., В. Василишин — 10 ш., В. Ґайда — 10 ш., І. Нестерук — 10 ш., О. Коцишин — 10 ш., В. Ковалів — 10 ш., М. Бобівський — 10 ш., С. Красій — 10 ш., М. Тимош — 7 ш., А. Бобівська — 6 ш., А. Гамей — 5 ш., М. Кузілович — 5 ш., М. Магас — 5 ш., В. Гриньків — 5 ш., М. Данькович — 5 ш., Р. Дрепко — 5 ш., М. Глобут — 5 ш., П. Левицький — 5 ш., Р. Ситик — 5 ш., О. Кордуба — 4 ш., А. Дрепко — 4 ш., С. Дробний — 4 ш., В. Лехнюк — 2 ш. 6 п., Ф. Юрків — 2 ш. 6 п., М. Еузьким — 2 ш. 6 п., М. Роос (німка) — 2 ш. 6 п., І. Ф. Мес — 2 ш. 6 п., А. Павлів — 2 ш. 6 п., А. Р-ський — 2 ш. 6 п.,

З нагоди Іменин п. **І. Бутинського** в м. **Каннок,** гості склали — 3 ф. 1 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Ф-ко** в м. **Брадфорд,** з ініціятиви п. А. Б., гості склали — 9 ф. 6 п.

З нагоди вінчання П-ва **Ганни і Василя Федишинів,** з ініціятиви п. М. Петруняка, гості склали — 3 ф. 10 ш.

На весіллі в П-ва **Марії і Василя Ф-них** в м. **Брадфорд,** з ініціятиви ш. М-шика, гості склали — 10 ф. 3 ш.

З нагоди вінчання П-ва **Лойшуків** в м. **Брадфорд**, з ініціятиви п. М. Левчука, гості склали — 4 ф. 15 ш. 6 п.

З нагоди хрищення сина **Тараса** у П-ва **Булів** в м. **Брадфорд**, з ініціятиви п. Д. З., гості склали — 4 ф. 3 ш.

З нагоди хрищення донечки **Дарусі** у П-ва **Софіянів** в м. **Брадфорд**, гості склали — 1 ф. 17 ш.

З нагоди хрищення сина **Володимира** у П-ва Стефанії і Михайла **Торчинових** у м. **Гудерсфільд**, з ініціятиви п. М. Е., гості склали — 3 ф. 11 ш. 9 п. Жертвували: М. Білас — 10 ш. 3 п., І. Собко — 10 ш., М. Олійник, В. Познанський, Р. Хрупало — по 5 ш., С. Торчинович — 3 ш., А. Блекберд, С. Кузбит, П. Кузь — по 2 ш. 6 п., І. Ловас, М. Приця — по 2 ш.

З нагоди хрищення **сина** в П-ва **Левицьких** у м. **Брадфорд**, гості склали 4 ф. 10 ш. 6 п. Жертвували: П-во Левицькі — 1 ф., Явний, Пиритуляк, Семен — по 10 ш., Незнаний — 7 ш., Василюк, Кайлюк, Сіделяник, Дуб, Лом — по 5 ш., Семелен — 4 ш., Філіп — 2 ш. 6 п., Цешкюк — 2 ш.

З нагоди святкування річниці **відновлення Української Державности 30. червня** в м. **Галіфакс**, присутні склали — 3 ф. 18 ш. 3 п.

На весіллі у П-ва **Шевців** в м. **Галіфакс**, з ініціятиви пп. Галатина і Куїмана, гості склали — 4 ф. 1 ш. 1/2 п.

З нагоди хрищення **дочки** П-ва **Шибицьких** в м. **Лідц**, з ініціятиви п. В. Ш., гості склали — 3 ф. 1 ш. 7 п.

З нагоди хрищення **сина** П-ва **Ватагів** в м. **Лідц**, гості склали — 16 ш. 9 п.

З нагоди вінчання П-ва **І. Маздрів**, що відбулося, дня 12.8.51. в м. **Менчестер**, з ініціятиви пп. П. Левицького і В. Фенсера, гості склали — 8 ф.

З нагоди Іменин у П-ва **Балюків** в м. **Тодморден**, з ініціятиви п. М. Клоса, гості склали — 2 ф. 2 ш. 6 п. Жертвували: В. Перчик — 10 ш., М. Шпирка, М. Федина — по 5 ш., С. Балюк, О. Мальць — по 4 ш. 6 п., М. Колос, М. Сташко — по 3 ш., П. Рипчак, О. Гуменний, О. Савчак — 2 ш. 6 п.

В річницю **відновлення Української Державности 30. червня** в м. Блекбурн зібрано — 1 ф. 10 ш.

Рідний — 1 ф., М. Гертель — 16 ш.

ФОНД У.П.А.

З нагоди вінчання П-ва **Ганни і Ярослава Базиляків** у м. **Вольвергамптон**, з ініціятиви п. Петра Бойчко, присутні гості склали — 4 ф. 5 п.

З нагоди вінчання П-ва **Катерини і Івана Гайдуків**, з ініціятиви пп. С. Бацах, М. Лихолай, присутні гості склали — 3 ф. 2 ш.

З нагоди Іменин п. **П. Рижого** в таборі **Брагам**, з ініціятиви п. Л. Чижого, присутні гості склали — 3 ф. 10 ш.

За посередництвом СУБ-у склали:

І. Шаманський, збірка в **Бамбури**, Оксон, — 11 ф.

Микола Николишин — 2 ф., Юліян Крохмальний — 10 ш., Іван Гайдук — 1 ф., Б. Тхір — 1 ф., П. Підбура — 10 ш.,

о. С. Коляндівський із збірки в **Нотінгам** — 2 ф. 3 ш.

Василь Сулик із збірки в **Рочдейлі** — 3 ф. 13 ш. Жертвували: В. Сулик — 1 ф., І. Кішко — 1 ф., Г. Вакаро — 10 ш., М. Марущак — 10 ш., М. Батіг — 10 ш., П. Бумблис — 3 ш.

С. Романік із збірки в **Іст Челлов** (Беркс) — 1 ф. 5 ш.

ПРЕСОВИЙ ФОНД АБН

Пп. М. Сінейко і Є. Петрикозич — по 5 ш. Згадані панове прислали рівночасно грошову належність за два пр. "Ukrainian Liberation Movement in Modern Times" з тим, щоб їх післати англійцям.

П. С. Лапчак (прес-фонд АБН) — 4 ш.

Кооперативна „Єдність" в **Ульмі** (Німеччина) на розбудову "Ukrainian Information Service" жертвувала — 25 ф.

Всім Жертводавцям складаємо щиру подяку. Молодим парам, батькам і похресникам бажаємо багато щастя, многая літа і щасливого життя.

ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
Й ПОШИРЮЙТЕ
„ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ"

Printed by: M. Caplin & Co. Press Ltd. 1-2, West Street, Croydon, Surrey Tel. THO 2727.